

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI

HALİLOĞLUNUN MEVLİDİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve KARATOPRAK

İstanbul 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLÂM EDEBİYATI BİLİM DALI

HALİLOĞLUNUN MEVLİDİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve KARATOPRAK

Danışman:

Doç. Dr. Meliha YILDIRAN SARIKAYA

İstanbul 2020

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Merve Karatoprak
Anabilim Dalı	: İslâm Tarihi ve Sanatları
Programı	: Türk İslâm Edebiyatı
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Meliha Yıldırım Sarıkaya
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Aralık 2020
Anahtar Kelimeler	: Haliloğlu, mevlid.

ÖZET

Kelime olarak doğum, doğum yeri ve doğum vakti anlamlarına gelen “mevlid”, edebiyatımızda Hz. Peygamberin, başta doğumu olmak üzere hayatının bazı dönemlerini övgüyle anlatan bir türdür.

Türk edebiyatında mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış mevlid türü eserlerin sayısı oldukça fazladır. Bunlardan bir tanesi de araştırmamızın konusu olan Haliloğlu’nun mevlididir. Çalışmanın giriş bölümünde, Türk edebiyatında Haliloğlu mahlasını kullanan şairler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Haliloğlu’nun mevlidinin konumundan bahsedilmiştir. Birinci bölümde ele aldığımız mevlidin şekil ve muhteva özelliklerine yer verilmiştir. İkinci bölümde nüsha tavsîfi yapılmış ve eser günümüz harflerine aktarılırken takip edilen usul üzerinde durulmuştur. Son olarak bu bölümde mevlidin transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Sonuç kısmında ise bu çalışmanın değerlendirilmesi yapılmış ve ardından kaynakça verilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Merve Karatoprak
Field	: Islamic History and Arts
Programme	: Turkish Islam Literature
Supervisor	: Doç. Dr. Meliha Yıldırım Sarıkaya
Degree Awarded and Date	: Master - December 2020
Keywords	: Haliloglu, mawlid.

ABSTRACT

“Mawlid” which literally means birth, birthplace and birthday is a genre that expresses some phases of Prophet Muhammad’s life and especially his birth with praise in our literature.

In Turkish Literature, there are a large number of mawlid types written in verses. One of them is mawlid of Haliloglu which is the subject of our research. In the introductory part of the study, information is given about the poets who use the pseudonym Haliloglu in Turkish literature. In addition, the position of Haliloglu’s mawlid was mentioned. In the first chapter, the shape and content of the mawlid which we have discussed are given. In the second part, the manuscript copy of mawlid was considered and the method followed while transferring the work to today’s letters is emphasized. Finally, this section contains the transcribed text of mawlid. The conclusion part consists the evaluation of this study, and the bibliography.

ÖN SÖZ

Mevlid, Hz. Peygamber'in doğumunu, hayatını, mucizelerini, mi'racını, gazalarını, ahlâkını, vefatını vb. konuları anlatan eserlere verilen genel addır. Bu eserlerin okunduğu meclislere “mevlid merasimi” denilmektedir.

Türk edebiyatında mevlid türünün Arap ve Fars edebiyatlarına kıyasla daha özel bir yeri vardır. Çoğunlukla manzum olarak ve mesnevî nazım şekli ile yazılmış olan bu eserler, dinî türlerin içerisinde sayı bakımından fazladır. Bu durum Türk halkının peygamber sevgisinin bir göstergesidir. Süleyman Çelebi'nin yazmış olduğu *Vesiletü'n-necât* adlı eser bu türün en tanınmış örneğidir. Süleyman Çelebi'nin mevlidinin etkisiyle zaman içerisinde birçok mevlid kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de yazıldığı dönem tespit edilemeyen mevlidler arasında yer alan Kör Haliloğlu'nun mevlididir. Biz bu çalışmamızda sözünü ettiğimiz eseri tanıtmaya ve araştırmacıların istifadesine sunmaya çalıştık. Eser, Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi Manzûm Koleksiyonunda 1370 ve 1410 numaralarda kayıtlıdır.

Çalışmamız giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, Türk edebiyatında Haliloğlu mahlasını kullanan şairler hakkında bilgi verilmiş, Haliloğlu'nun mevlidinin konumundan bahsedilmiştir. Bu bölümde son olarak, Haliloğlu'nun mevlidi ile Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-necat* adlı mevlidinde bulunan benzer beyitlere yer verilmiştir.

Birinci bölümde, eserde kullanılan nazım şekilleri, vezin, kafiye, redif ile dil ve imlâ özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından eserin muhteva özelliklerine değinilmiş, olaylar bölümlere ayrılarak özetlenmiştir. Bununla birlikte “Eserin Dinî Kaynakları” başlığı altında âyet-i kerîmelerden yapılan iktibaslar ile âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîflere yapılan telmîhlere yer verilmiştir. İkinci bölümde, nüsha tavsîfi yapılmış, metnin dizilmesinde takip edilen usûl hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak bu bölümde Kör Haliloğlu'nun mevlidinin transkripsiyonlu metni yer almaktadır.

Tez konumun belirlenmesinden son halini alıncaya kadar her adımını titizlikle takip eden, kıymetli vakitlerini ayırarak bilgi ve tecrübesiyle yol gösteren, sabır ve

hoşgörsüyle hatalarımı düzelterek danışmanlık eden kıymetli hocam Doç. Dr. Meliha Yıldırın Sarıkaya'ya, lisans ve yüksek lisans eğitim sürecinde kendilerinden istifade etmiş olduğum kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mustafa İsmet Uzun, Prof. Dr. Hasan Aksoy, Doç. Dr. Ahmet Karataş ve Prof. Dr. Necdet Tosun'a teşekkürlerimi sunarım. Metin okumada karşılaştığım sorunlarda bana zaman ayırıp yardımcı olan Büşranur Ermiş'e, bu süreçte sevgi ve destekleriyle her daim yanımda olan aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Merve KARATOPRAK

İstanbul 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ	iii
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ	1
I.EDEBİYATIMIZDA HALİLOĞLU MAHLASI İLE BİLİNEREN ŞAİRLER	1
A.Haliloğlu.....	1
B.Haliloğlu Ali.....	2
II.HALİLOĞLU MEVLİDİNİN KONUMU	3

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİLOĞLUNUN MEVLİDİNİN İNCELENMESİ

I.ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	6
A.Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri.....	6
B.Vezinler	7
C.Kafiye ve Redif.....	8
D.Eserin Dil ve İmlâ Özellikleri	10
II.ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	13
A.Eserin Muhtevası.....	13
B.Eserin Dinî Kaynakları	18
1)Âyetlerden İktibaslar ve Âyetlere Telmihler.....	18
2)Hadislerden İktibaslar ve Hadislere Telmihler	21

İKİNCİ BÖLÜM

HALİLOĞLU MEVLİDİNİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

I.NÜSHA TAVSİFİ	27
II.METNİN AKTARILMASINDA TAKİP EDİLEN USÛL	30
III.METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	32
IV.METİN.....	33
SONUÇ	103

KAYNAKÇA	106
EK: Yazma Eserlerden Örnek Varaklar	108

KISALTMALAR

AE : Ali Emiri

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

b. : bin

bkz. : bakınız

haz. : hazırlayan

Hz. : Hazreti

Ktp. : Kütüphanesi

mm. : milimetre

r.a. : radiyâllahu anh

R.A. : Radiyâllahu Anh

s. : sayfa

s.a.v. : sallallâhu aleyhi ve sellem

S.A.V. : Sallallâhu Aleyhi ve Sellem

TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı

vb. : ve benzeri

yk. : yaprak

GİRİŞ

I. EDEBİYATIMIZDA HALİLOĞLU MAHLASI İLE BİLİNEREN ŞAİRLER

Çalışmamızın temelini teşkil eden mevlidin müellifinin hayatı bilinmemekle beraber Kör Haliloğlu hakkında, mevlidinden hareketle herhangi bir bilgiye de ulaşamamıştır. Bu başlık altında kaynaklarımızda geçen Haliloğlu mahlaslı şairler hakkında bilgi verilecektir.

A. Haliloğlu

Cahit Öztelli, *Türk Dili* dergisinde yayınlanan bir yazısında Haliloğlu adlı bir şairi tanıtmıştır. Kendisi Haliloğlu hakkında daha önceden yayımlanmış bir yazı görmediğini ifade etmektedir. Yazısında Haliloğlu'nun bulabildiği sadece bir şiirini vermiştir. Manzûme şu şekildedir:¹

“Mâlûm olsun sana devletlû Hünkâr
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa
Hû eyleyüp alaylara salınca
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa

Beğler idi yedeğini yeden
Dâyım vird etmişti dilinde pîrin
İmamlar uğruna verirdi serin
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa

Feth-i fütûh etmek idi kaskında
Nice fûnûnlar var idi destinde
Sultan Süleyman'ın burcu üstünde
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa

Yere geçsin Bağdat'ın temeli, taşı
Bizi künûzlardan ayırmak işi

¹ Cahit Öztelli, “Halil Oğlu”, *Türk Dili Dergisi*, V/55 (1956), s. 439-440. Şiirin imlâsında Cahit Öztelli'nin vermiş olduğu imlâyâ bağlı kalınmıştır.

Düşer mi şanına imamlar başı
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa

Halil Oğlu, ağlar, bir dahi güler mi
Ağlayuben çeşmim yaşın siler mi
Âl-Osman Oğluna fütur gelür mü
Şehitlik makamın buldu Zor Paşa”

Cahit Öztelli, Haliloğlu’nun şiirinin muhtevasından hareketle şairin asker bir şair olduğunu ve Haliloğlu’nun manzûmedeki samimi ifadelerine bakarak Zor Paşa’nın maiyetinde çalışmış olabileceğini söylemiştir. Ayrıca şairin mahlas olarak kullandığı Halil yanında Oğlu kelimesinin bulunmasından, 1636 yılında vefat eden halk şairi Bursalı Âşık Halil’in oğlu olabileceği çıkarımında bulunmuştur.²

Cahit Öztelli’nin yazısından sonra Saim Sakaoğlu tarafından *Türk Dili* dergisinde Haliloğlu hakkında bir yazı yayımlanmıştır. Yine aynı manzûmeden hareketle kaleme alınan bu yazıda, Haliloğlu’nun şiirinde tekrar edilen “*Şehitlik makamın buldu Zor Paşa*” mısraından hareketle manzûmenin Zor Murtaza Paşa için yakılmış bir ağıt gibi olduğu söylenmiştir. Ağıt havasında yazılan şiirdeki, “*Mâlûm olsun sana devletlû Hünkâr / Şehitlik makamın buldu Zor Paşa*” mısralarıyla Murtaza Paşa’nın ölümünün Sultan IV. Murad’a duyurulduğu, belki onun da üzüntülere ortak olmasının istenildiği şeklinde yorumlanmıştır. Sakaoğlu, 1630’larda hayatta olduğu bilinen Haliloğlu’nun şairnâmelerde adına rastlanılmadığını söylemiştir.³

B. Haliloğlu Ali

Rasim Deniz, Haliloğlu Ali’nin Türkçeye çevirdiği bir eser üzerine hazırladığı doktora tezinde “Haliloğlu Ali’nin hayatı hakkında bilgilerimiz kesin olmamakla birlikte onun, XIII. asırda, Kırım civarında yaşayan, Kırım ve Deşt dillerine vakıf Oğuz Türklerine mensup bir şair olduğu sanılmaktadır. Bu durum, Haliloğlu Ali’nin, Kırımlı Mahmud’un Deşt Dili ile yazdığı

² Cahit Öztelli, “Halil Oğlu”, *Türk Dili Dergisi*, V/55 (1956), s. 440.

³ Saim Sakaoğlu, “Berberoğlu, Haliloğlu, Mahmutoğlu”, *Türk Dili Dergisi*, II/500 (1993), s. 318-319.

Kıssa-i Yûsuf'u Türkçe'ye manzum olarak tercüme etmesinden anlaşılmaktadır.” ifadelerine yer vermiştir.⁴

II. HALİLOĞLU MEVLİDİNİN KONUMU

Çalışmamızın temelini teşkil eden Kör Haliloğlu'nun mevlidinin ismi, M. Fatih Köksal tarafından hazırlanmış olan *Mevlid-nâme* adlı eserde, “Yazıldığı Dönem Tespit Edilemeyen Mevlidler” başlığı altında geçmektedir. Yazar, mevlidi Agâh Sırrı Levend'in bildirdiğini söylemiştir. Ayrıca müellifin tanınmayan biri olmakla birlikte şairin adının geçtiği beytin “Gör Halil oğlu...” şeklinde “gör-” fiili olarak anlaşılabileceği gibi “Gür Halil oğlu...” olarak da okunmaya uygun olacağını ifade etmiştir.⁵

Agâh Sırrı Levend, “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri” başlıklı yazısında *Osmanlı Müellifleri* ve *Keşfü'z-Zünun* adlı eserlerde zikredilen mevlidler dışında tanınmış mevlidler liste halinde vermiş ve nerede bulunduklarını göstermiştir. Kör Haliloğlu'nun mevlidi de bu mevlidler arasındadır. Levend, mevlid nüshasının kütüphanedeki yerini dipnotta belirtmiştir.⁶ Mevlidin müellifinin ismini Kör Haliloğlu olarak vermiştir. Levend'in bildirdiği nüsha dışında mevlidin ikinci bir nüshasının daha olduğu tarafımızca tespit edilmiştir.⁷ Çalışmamızda müellifin isminin, gerek kütüphane kataloglarında Kör Haliloğlu olarak geçmesinden gerek Agâh Sırrı Levend'in mevlid müellifinin ismini Kör Haliloğlu olarak bildirmesinden ötürü “Kör Haliloğlu” olarak okunması tercih edilmiştir.

Abdurrahman Kaya tarafından hazırlanan “*Cismî'nin Mevlid'i: İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım*” adlı doktora tezinde, Kör Haliloğlu'nun mevlidinin nüshalarından biri olan Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emirî Koleksiyonu'nda AE Manzum 1370 olarak kayıtlı nüsha Cismî'nin mevlid nüshalarından biri olarak gösterilmiştir. Kaya, nüsha tavsîfini yaparken nüsha içerisinde Kör Haliloğlu'nun mahlasının bulunduğu beyit yer almasına rağmen

⁴ Rasim Deniz, *Haliloğlu Ali'nin Yusuf ve Zeliha Kıssası* (doktora tezi, 1998), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 72.

⁵ M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011, s. 72. Eserde Kör Haliloğlu'nun mevlidinin sadece ismi geçmektedir, tam metni yer almamaktadır.

⁶ Agâh Sırrı Levend, “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri”, *TDAY Belleten*, XX/312 (1972), s. 56-58. Agâh Sırrı Levend, mevlid nüshasının yerini Millet Kütüphanesi “AE Manzum 1370” olarak belirttiği halde M. Fatih Köksal tarafından hazırlanmış olan *Mevlid-nâme* adlı çalışmada nüshanın yeri Millet Kütüphanesi “AE Manzum 1369” olarak kaydedilmiştir. M. Fatih Köksal'ın yazmış olduğu arşiv numarasında farklı bir eser bulunmaktadır.

⁷ Millet Yazma Eser Kütüphanesi kataloğunda “AE Manzum 1410” arşiv numarası ile kayıtlı olan nüshanın mevlidin ikinci bir nüshası olduğu anlaşılmıştır. Mevlidin bu nüshasının adı “*Kıssa-i Âtike, İzdivâc-i Nebî ve İlk Müslümanlar*” olarak yazılmıştır.

bu durumu belirtmemiştir.⁸ Cismî'nin mevlid nüshaları olarak gösterilen eserlerin bazılarının başında ya da orta kısımlarında Kör Haliloğlu'nun mevlidi yer almaktadır.⁹ Tezde tavsîfi yapılan nüshalar arasında Kör Haliloğlu'nun mahlasının geçtiği tek nüsha yukarıda söylenen nüshadır. Söz konusu olan tezde yer alan metin kısmında besmeleden sonra Hz. Muhammed'in doğumundan vefatına kadarki hayatına dair olaylar kronolojik bir şekilde anlatıldıktan sonra tekrar başında besmelenin yer aldığı ve Hz. Peygamber'in çocukluğundan başlanıp hayatının anlatıldığı kısım gelmektedir. İkinci besmeleden sonra başlayan bu kısım ufak farklılıklar dışında Kör Haliloğlu'nun mevlidinin aynısıdır. Cismî'nin mahlasının geçtiği “*İlāhī ol ḥabībīñ Muştafāya/ Bu olsun Cismī yarıñ armağanı*” ile “*Hem daḥı şol Cismī bendeñi bile/ Gönderesin anlariñ ile vara*” beyitleri ikinci besmeleden sonra yer alan ve Haliloğlu'nun mevlidi ile benzerlik gösteren kısımda yer almamakla birlikte çalışmamızda karşılaştırmasını yaptığımız nüshalarda da bulunmamaktadır.

Büşra Bulut tarafından hazırlanan “*Âşık Paşa'nın Mevlidi İnceleme-Metin*” adlı yüksek lisans tezinde, çalışmanın temelini teşkil eden yazma eser, Kör Haliloğlu'nun mevlidi ile beyitlerde yer alan ufak farklılıklar ve eserin sonunda yer alan mensur kısım dışında aynıdır. Bulut, nüshanın başında kimin tarafından yazıldığı bilinmeyen “*Âşık Paşa'nın Mevlidi*” kaydından ve nüshanın dil özellikleri ile Âşık Paşa'nın *Garibnâme* adlı eserinin dil özelliklerinin benzerliğinden hareketle eserin Âşık Paşa'ya ait olduğunu söylemektedir.¹⁰

Haliloğlu'nun mevlidinde yer alan tekrar beyitleri Cismî'nin mevlidindeki tekrar beyitleri ile aynı olsa da Haliloğlu'nun eserinin Cismî mevlidinin bazı nüshalarında bulunup bazılarında bulunmaması, bulunduğu nüshaların bazen başında bazen devam eden konuyu böylecek şekilde ortasında yer almasından, mevlidin bölümlerini teşkil eden kısımların anlatımının bittikten sonra tekrardan benzer konuların anlatılmaya başlanmasından dolayı çalışmamızın temelini oluşturan eserin bu nüshalar arasına karışmış olabileceğini düşünmekteyiz.

⁸ Abdurrahman Kaya, *Cismî'nin Mevlid'i: İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım* (doktora tezi, 2013), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 19.

⁹ Bu nüshalara Millet Ktp. AE Manzum 1347, Millet Ktp. AE Manzum 1349, Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan 319 arşiv numaralarıyla kayıtlı nüshalar örnek olarak verilebilir.

¹⁰ Büşra Bulut, *Âşık Paşa'nın Mevlidi İnceleme-Metin* (yüksek lisans tezi, 2017), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 245-246.

Son olarak K r Haliloğlu’nun mevlidindeki beyitlerde yer alan bazı ifadeler mevlid türündeki eserlerin en tanınan  rneği olan Süleyman  elebi’nin mevlidiyle benzerlik göstermektedir. Bunlara aŗađıdaki beyitler örnek olarak verilebilir:

“Variken ol yoğidi ins   melek
Arŗ   ferŗ   ay   gün hem nuh felek”¹¹ (Süleyman  elebi)

 ns   cinn vaŗŗ u t y r u hem melek
‘Arŗ   k rs  ay u g neŗ hem felek (K r Haliloğlu, 13. beyit)

“Cümle  lem yoğiken ol var idi
Yaradılmıŗdan gan  cebb r idi”¹² (Süleyman Çelebi)

Cümleden evvel  ani Cebb r idi
Lem-yezel  b -zev l All h idi (K r Haliloğlu, 15. beyit)

“Evvel  ol kim m b rek cismin n
Gölgesi d ŗmezdi yire resmin n”¹³ (Süleyman Çelebi)

Anı  gölgesi d ŗmez idi yire
 amu cismi anı  n r-ile hele (K r Haliloğlu, 778. beyit)

“Hem m b rek baŗı üzre her zaman
Bir bölük bulut olurdu s yeb n”¹⁴ (Süleyman Çelebi)

Anı da görmez misin bir a  bulut d ‘im anı 
Nereye giderse olur üzerine s yeb n (K r Haliloğlu, 901.beyit)

¹¹ Süleyman Çelebi, *Mevlid: Vesiletü’n-nec t* (haz. Necla Pekolcay), İstanbul: Dergah Yayınları, 2016, s. 48.

¹² Süleyman  elebi, *a.g.e.*, s. 47.

¹³ Süleyman  elebi, *a.g.e.*, s. 85.

¹⁴ Süleyman  elebi, *a.g.e.*, s. 85.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALİLOĞLUNUN MEVLİDİNİN İNCELENMESİ

I. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Bu başlık altında araştırmaya konu olan mevlid; nazım şekilleri, vezinler, kafiye, redif ile dil ve imlâ özellikleri bakımından tanıtılacaktır.

A. Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri

Çalışmamıza konu olan eser mesnevî formunda yazılmıştır. Türk edebiyatında, mesnevîlerdeki tekdüzeliği gidermek için mesnevî içerisinde farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere de yer verilmiştir.¹⁵ Haliloğlu'nun mevlidinde de yer yer farklı nazım şekilleri ile yazılmış manzûmelere rastlanılmaktadır. Eser içerisinde iki gazel ve bir kaside bulunmaktadır. Bu gazellerden ilki 371-378. beyitleri arasında yer alan 8 beyitlik bir gazel, diğeri de 831-840. beyitleri arasındaki 10 beyitlik bir gazeldir. 875-915. beyitleri arasında ise 41 beyitlik bir kaside bulunmaktadır. Bu manzûmelerde Kör Haliloğlu'nun mahlasına rastlanılmamıştır.

371-378. beyitler arasında yer alan gazel “*Didi ey benim ârzû eyledigim/ Gice gündüz yolını gözledigim*” beyiti ile başlayıp rahip Buhayra (Bahîrâ)’nın son peygamber olan Hz. Peygamber’i beklerken yaşadıklarını ve ona dair duygularını konu edinmektedir.

831-840. beyitleri arasındaki gazel “*Didi kim görmüşem elhamdülillah/ Bugüne irmişem elhamdülillah*” beyiti ile başlayıp Hz. Peygamber’e gelen ilk vahyin ardından kelime-i şehadet getirip müslüman olan Hz. Hatice’nin duygularını dile getirmesini içermektedir.

875-915. beyitleri arasında bulunan kaside ise “*Çünkü irişdi Muhammede risâlet bil ey cân/ Da ‘vet itmeğlige meşğûl oldu sulţân-ı cihân*” beyiti ile başlamaktadır. Kaside içerisinde Hz. Ebu Bekir’in ardından Hz. Ali, Hz. Osman gibi daha birçok sahâbînin, Müslüman olduğu ve Hz. Ömer’in iman etmesi üzerine Müslümanların açıktan ibadet etmeye başladığı anlatılmakla birlikte Medine’ye yapılan hicret, Hz. Bilal tarafından

¹⁵ Ahmet Kartal, *Doğu’nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2013, s. 81.

okunan ilk ezan ve Hz. Peygamber'den ayrı kaldığı için ağlayan direktan(hutbelerinde dayandığı hurma kütüğü) de bahsedilmektedir.

Gazellerin vezni “mefâîlün/ mefâîlün/ feûlün” olmakla birlikte eser içerisinde gazellere gelince herhangi bir vezin değişikliği olmamıştır. Kasidede kullanılan vezin ise “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün” kalıbıdır ve eserde sadece bu kısımda kullanılmıştır.

B. Vezinler

Mesnevîlerde genellikle baştan sona aynı aruz kalıbı kullanılmasına rağmen bazı şairler eserlerinde tekdüze anlatıma düşmemek için farklı kalıplar da kullanmışlardır.¹⁶ Kör Haliloğlu da eserinde farklı kalıplar kullanmıştır.

Eserin geneline hâkim olan kalıp hezec bahrinin “mefâîlün/ mefâîlün/ feûlün” kalıbıdır. Bu aruz kalıbı dışında eserde kullanılan diğer kalıplar ise remel bahrinin “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün” ve “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün” kalıplarıdır. Vezin değişikliği monoton bir anlatımdan kaçınmak için yapılmış olmakla birlikte eserin sonunda yer alan kasidede ise nazım şeklinin değişmesi ile ilgilidir. Vezinlerin konunun değişmesinden dolayı değiştiği yerler de bulunmaktadır.

Klasik şiirde vezin uygulamasında ahengi sağlamak ve kelimeleri kalıba uydurmak için şairlerin başvurmak zorunda kaldıkları imâle, zihâf gibi aruz kusurları Haliloğlu'nun mevlidinde de görülmektedir. Bunlara dair örnekler aşağıda yer almaktadır ve ilgili aruz aksamaları koyu karakterle vurgulanmıştır.

Vezin gereği imâle yapılan bir beyit:

250. Yerinden durdı **çünkü** oldu destür
Ebî Tâlib **katına** irdi ol nûr

Vezin gereği zihâf yapılan bir beyit:

116. Hâdîce **hâtunu** kim kârübânı
Bilürsin Şâma gider her yıl anı

¹⁶ Ahmet Kartal, *a.g.e.*, s. 91.

C. Kafiye ve Redif

Kör Haliloğlu'nun mevlidinde en çok kullanılan kafiye çeşitleri, mücerred kafiye ile mürdef kafiye'dir. Metinde kullanılan kafiye çeşitlerine dair örnekler aşağıda verilmiş olup kafiye unsurları koyu karakterle belirtilmiştir.¹⁷

a. Mücerred Kafiye

41. Raḥmetiñ deryāsına yokdur 'aded
Zerrece andan bize eyle meded

616. Diyeler incinme gel ey ihtiyār
Kim Muhammed Muştafâdır bahtiyār

b. Mürekkeb Kafiye

1. Mürdef Kafiye

12. Anuñ-içün dinür aña bil ey cihān
İki cihānıñ güneşidir hemān

18. Şöyle bil kim mümkinātı ey hümām
Altı günde cümlesin kıldı tamām

2. Mukayyed Kafiye

581. Kızaruban oldu beñzi lāle-reng
Gül eger görse olur hayrān u reng

3. Müesses Kafiye

385. Daḥı ben böyle iderem şehādet
Muḥammeddir aşıl ehl-i sa'ādet

¹⁷ Kafiye ile ilgili temel kurallar ve terimler için bkz. M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları, 2015, s. 265-275.

807. Yüri ırgür habîbüme risâlet
Dağı Kur'an(-ı)la kıla aña işâret

Metin içerisinde sinâd, ikvâ, ikfâ, îtâ-yı celî gibi kafiye kusurlarına rastlanılmaktadır.

Aşağıdaki beyitte kafiyedeki ridf harfinin farklı olması ile sinâd yapılmıştır:

355. Ebû Bekir didi kim ey 'azîzim(iz)
Ki bir yigit kalıpdur diñle sözüm(üz)

Aşağıdaki beyitte reviden önceki harfin harekesinin farklı olmasıyla ikvâ meydana gelmiştir:

777. Be-ğâyet hûb idi hüsni ve hulkı
Musahhar kılmış-idi cümle halkı

Aşağıdaki beyitte ise revî harfinin mahreç yakınlığı olan bir başka harfe dönüşmesi ile ikfâ meydana gelmiştir:

11. Olmayadı yevm-i mahşerde sebeb
Zulmet içre ins ü cinn kalaydı hep

Aşağıdaki beyitte partisip ekinin tekrarı ile îtâ-yı celî yapılmıştır:

470. Sen uyurken toğrı yola getüren
Nice dürlü müşkil işin bitüren

Eserde redifler bazen bir ek, bazen bir kelime, bazen de hem ek hem de kelime olarak kullanılmıştır.¹⁸

¹⁸ Redifle ilgili temel kurallar için bkz. Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2016, s. 68-72.

Revi harfinden sonra yalnız ek olan redifler:

306. Nice idüğini na't ü şıfâtı
Dağı anıñ güzide mu'cizâtı

Revi harfinden sonra ayrı bir kelime olan redifler:

31. Haşre deñlü namı anıñ yād **olur**
Dā'imā rūhı [d]u'ā-y-(ı)la şād **olur**

Revi harfinden sonra hem ek hem de ayrı bir kelime olan redifler:

608. Ağladığım budur ey şāhım **benim**
Ey saçı leylī yūzi māhım **benim**

D. Eserin Dil ve İmlâ Özellikleri

Kör Haliloğlu'nun eseri didaktik bir amaçla yazıldığı için dili sade ve anlaşılır bir Türkçedir. Eserde Arapça ve Farsça kelimelere de yer verilmiştir. Arapça ve Farsça kelimeler anlamayı güçleştirecek ölçüde değildir. Bunlara dair örnekler şu şekildedir:

557. **Çeşm-i mesti lā-cerem giryān** idi
Şöyle kim **müştaş-ı ser-gerdān** idi

868. Dimişdir kim Muhammed **hāş** kulumdur
Habībimdür be-ğāyet sevgülumdür

Eserde Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan *-IsAr*, *-gıl*, *-dUrUr*, *-UbAn* gibi eklerle rastlanılmaktadır.

186. Mesīhden soñra **geliser** Muhammed
Şefā'at ehli **olısar** Muhammed

45. Muhammed Muştafā ol māh-ı tībān
Ana rahminde iken **bilgil** ey cān

528. Didiler bu cāduluk **durur** ‘ayān
Ki üç günlük yolu bir günde varan

647. Çün Hādīce eşidüp bu sözleri
Oldı maḥzūn **ağlayuban** gözleri

Eski Anadolu Türkçesi devresine ait *ıs, irgür-, kaçan, kanı, nite, söyün-, uçmak, oñat* gibi kelimelere rastlanılmaktadır.

643. Her biri hük(ü)m **issi** idi tācidār
Kimseyi ol eylemedi ihtiyār

807. Yüri **irgür** ḥabībūme risālet
Daḥı Qur’ān(-ı)la kıl aña işaret

8. Her **kaçan** toḡsa güneş olur sürür
‘Ālem içre berķ urur dā’im budur

878. Çün Ebū Bek(i)r eşidüp didi aña yā seyyidim
Çünki peygamber olasın **kanı** seniñ mu‘cizeñ hemān

638. Çün bu sözleri işitdi babası
Rāzı olmayup dimedi **nitesi**

419. Kamunun ol sā‘at **söyündi** odı
Nicenñ korḥusundan şındı ödi

307. Cihān anıñ içün oldı muḥaḳḳaḳ
Daḥı ḥūrī kuşūrī cennet **uçmak**

229. Qoyup boğcaya didi bunları al
Oñat kıl bu işi eyleme ihmāl

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan *kamu*, *kimesne*, *kendüz* zamirlerine rastlanılmaktadır.

190. Vücūda Mekke şehrinde gele ol
Qamu ḥalkı dīne da‘vet kıla ol
202. Bilür anı ki bir şāḥib-kemāldir
Kimesne anı vaşf etmek muḥāldir
361. Ki anda göriser server yüzini
Olup ḥayrān unutdı **kendüzini**

Eserde tafdil bildiren –*rak* edatına rastlanılmaktadır.

292. Ḥaḳıñ sevgili kulu gerçi çokdur
Velākin Muştafā maḥbūb**raḳ**dur

Ayrıca Eski Anadolu Türkçesi devresine ait bir özellik olarak ses değışmelerine rastlanılmaktadır.

“k,h”

270. İrişdiler üçünci konağa çün
İrişdi çünki **aḥşam** yetdiler dün

“e,i”

612. Didi kim şimden **girü** varın hemān
Mekke ulularını cümle ‘āyān

“i,ü”

689. Şoñra aña bez bahāsın virevüz
Hadice **içün** nişān gönderevüz

Eserde anlatıma canlılık kazandırmak için deyimlere de başvurulmuştur.

371. Didi ey benim **ārzü** eyledigim
Gice gündüz **yolını** gözledigim

Eserde konuların ve hikâyelerin anlatımında genel olarak görülen geçmiş zaman kullanımı tercih edilmiştir. Konuşma üslûbunun da dikkat çektiği metinde, yer yer hitap cümleleri kullanılmıştır.

582. (Hadice) dir ‘Ātikeye **eyā** cān u cihān

Yoluna olsun fidā cān-ıla ten

608. Ağladığım budur **ey** şāhım benim

Ey saçı leylī yūzi māhım benim

Eserin genelinde lirik ve samimi bir söyleyiş hâkimdir.

II. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

A. Eserin Muhtevası

Kör Haliloğlu’nun mevlidi, diğer mevlidler gibi tevhid, na’t, dört halifeye methiye ile başlamakta, sebab-i telif ve nur-ı Muhammedî’den bahsedilerek Hz. Peygamber’in hayatıyla ilgili konuların kronolojik bir şekilde anlatılmasının ardından sona ermektedir. Mevlidlerde Hz. Peygamber’in doğumu ön planda olmasına rağmen

Haliloğlu'nun eserinde Hz. Muhammed'in doğumuna dair bilgi verilmeyip evliliği daha detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Okuyucuya bilgi vermek, onu eğitmek amacını güden eserlerden olan mevlidler dinî mesnevîler arasına girmektedir.¹⁹ Haliloğlu'nun eseri de bir mevlid olması hasebiyle bu gruba dahil olmaktadır.

Mesnevîlerin başlıkları Türkçe, Arapça, Farsça yazılabildiği gibi başlıkları olmayan mesnevîler de bulunmaktadır.²⁰ Haliloğlu'nun eserinde de bölüm başlıkları yoktur. Konular birbirinden genellikle tekrar eden- bunlara nakarat da denilebilir- beyitlerle ayrılmaktadır. Eser içerisinde bir konu tamamlanıp yeni bir konuya geçileceği zaman tekrar edilen beyitler şunlardır:

*Ger bu 'âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām*

*Ger diler iseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā*

Eserde yer alan konular, aşağıda numaralarını verdiğimiz beyitler üzerinden takip edilebilmektedir. Bu sıralamayı mesnevî içerisindeki bölümler gibi düşünmek de mümkündür. Aşağıda muhteva geniş şekilde özetlenmiştir:

1-8. beyitler: 1-8. beyitler arasında tevhid bölümü bulunmakla birlikte bu kısımda Kör Haliloğlu, Allah'ın varlığını ve birliğini övgü ile anlatır.

9-25. beyitler: Bu bölümde şair, ilk önce Hz. Muhammed'i öven sözler söyler. Sonra Allah'ın mümkün olan şeyleri kudretini göstermek için altı günde var etmesinden ve Hz. Muhammed'in nurunun yaratılmasından bahseder. Yaratılmış olan her şeyin varlık sebebinin Hz. Muhammed olduğunu söyler. Son olarak ise Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'yi zikreder. Dört halifeye düşmanlık edenin imanının gideceğini söyledikten sonra onlara dua eder.

¹⁹ İsmail Ünver, "Mesnevî", *Türk Dili Dergisi*, LII/415-417 (1986), s. 438.

²⁰ İsmail Ünver, a.g.m., s. 457.

26-42. beyitler: K r Haliloğlu, bu beyitler arasında eseri telif etmesinin sebebinden bahseder. Mevlidi okuyan ve dinleyenlerden kendisi için dua ister ve dua eder.

43-103. beyitler: Şair, bu kısımda Hz. Muhammed'in daha annesinin karnındayken yetim olduğundan ve yedi yaşındayken annesini kaybetmesinden bahseder. Annesinin  lmeden önce Hz. Muhammed'le olan konuşmasına yer verir. Annesinin cenazesinin defnedilmesinin ardından Hz. Muhammed'in dedesi tarafından himaye edilmesini anlatır. Son olarak ise dedesinin ölmeden önce oğullarıyla olan konuşmasından ve Hz. Muhammed'i amcası Ebu Talib'e emanet etmesinden bahseder. Bölüm 1. tekrar beyitiyle sona erer.

104-172. beyitler: Bu bölümde, Hz. Muhammed'in amcası Ebu Talib ve halası  tike arasında bir konuşma geçer. Konuşmada Hz. Muhammed'in artık evlenme çağına geldiğinden ama maddi olarak imkanların yetersizliğinden bahsedilir. Hz. Muhammed'in halası bu duruma çözüm olarak bir öneri sunar ve hediyeler hazırlayarak Hz. Muhammed'e iř vermesi için Hz. Hatice'nin yanına gider. Hz. Hatice görmüş olduğu rüyadan dolayı Hz. Muhammed'in kervanında çalışmasını kabul eder. Bölüm 2. tekrar beyiti ile sona erer.

173-247. beyitler: Bu kısımda  tike, Ebu Talib'in evine giderek Hz. Hatice ile aralarında geçen konuşmayı anlatır. Bunun  zerine Ebu Talib Hz. Muhammed'i görüşmesi için Hz. Hatice'nin evine gönderir. Hz. Hatice, Hz. Muhammed'in Tevrat'ta geçen sıfatını bildiğinden kervanının reisi olan Meysere'ye ondan bahseder ve Hz. Muhammed için bir bohça içerisinde kıyafetler hazırlar. Hz. Muhammed'in kervanda görevli kılınmasının  zerine Meysere yapılan hazırlıkları yanına alarak Hz. Muhammed'in yanına gider ve yolculuk için hazırlanmasını söyler. Ayrıca bu bölümde Hz. Muhammed'in herkes tarafından sevilen biri olmasından ve Muhammed 'l-em n olarak anılmasından bahsedilir. Bölüm 3. tekrar beyiti ile sona erer.

247-319. beyitler: Hz. Muhammed, amcası Ebu Talib'in evine giderek Hz. Hatice'nin kendisini nasıl ağırladığından bahseder. Yolculuk gününün gelmesi  zerine Hz. Muhammed hazırlanarak Meysere'nin yanına gider ve yola çıkarlar. Kervanın dinlenmek için konakladığı bir mevkide Meysere emanetleri Hz. Muhammed'e verir ve Hz. Hatice'nin verdiği emirleri yerine getirir. Ebu Cehil ve Ebu Leheb Hz. Muhammed'e gösterilen hürmeti farkedeler ve bunun sebebini Meysere'ye sorarlar ve

aralarında bunun üzerine bir konuşma geçer. Bölümün sonunda kervanın Buhayra denilen yere varmasından ve burada yaşayan rahipten ve onun yaptığı duadan bahsedilir. Bölüm 4. tekrar beyiti ile sona erer.

320-396. beyitler: Rahip Buhayra, Hz. Muhammed'in Tevrat'ta ve İncil'de geçen sıfatlarını bilir ve onun yolunu gözler. Yaşadığı bölgeye yaklaşan kervanın üzerinde bulunan bulutu görür. Bulutun kervanı takip etmesi üzerine Hz. Muhammed'in geldiğini anlar. Bundan dolayı kervan halkını yemeğe davet eder. Hz. Muhammed'in kervanın başında bırakıldığını öğrendikten sonra yanına giderek onu da yemek verilen yere getirir ve orada bulunanlara Hz. Muhammed ile ilgili bir konuşma yapar. Bölüm 5. tekrar beyiti ile sona erer.

397-460. beyitler: Kervan Şam'a ulaşır ve burada yaptıkları ticaret çok güzel geçer. Hz. Hatice'nin malları çoğalır. Kervan halkı Mecusiler'in düzenlemiş oldukları bir geceye katılırlar. Hz. Muhammed Mecusiler'in ateşini bir üflemeyle söndürür. Mecusiler ateşi tekrardan yakmaya çalışırlar ama başaramazlar. Bu durumu gidip bir büyüklerine sorarlar. Hz. Muhammed'in geldiğini öğrenmeleri üzerine onu aramaya çıkarlar. Meysere onu saklar ve bulamazlar. Kervan onlardan kurtulmak için hemen yola çıkar. Meysere, Hz. Hatice'ye yolculukta neler olup bittiğini anlatan bir mektup yazar. Mektubu Hz. Hatice'ye iletmesi için müjdeci olarak Hz. Muhammed'i seçer. Ebu Cehil ve Ebu Leheb ise yolu bilmemesini bahane ederek karşı çıkarlar. Bunun üzerine aralarında bir konuşma geçer. Bölüm 6. tekrar beyiti ile sona erer.

461-528. beyitler: Hz. Muhammed Mekke'ye doğru yola çıkar. Yolda uykusunun gelmesini bir fırsat bilen şeytan devenin yönünü değiştirir. Allah'ın emriyle Cebrail gelerek deveyi doğru yola iletir. Tüm bunlar olurken Hz. Hatice ise müjdeciyi bekler. Hz. Muhammed'in geldiğini gören iki cariye Hz. Hatice'ye durumu haber verir. Hz. Muhammed'in getirdiği mektup hizmetlisi tarafından kendisine ulaşır ve mektubu okuyunca sevinir. Hz. Muhammed, iyi bir şekilde ağırlanır. Hz. Hatice'nin yazdığı mektubu alarak tekrardan yola çıkar. Hz. Muhammed üç günlük yolu bir günde tamamladığından Ebu Cehil ve Ebu Leheb onu yolu şaşırdığını düşünür ve sevinirler. Hz. Muhammed mektubu Meysere'ye iletince duruma çok şaşırırlar. Bölüm 7. tekrar beyiti ile sona erer.

529-600. beyitler: Kervan Mekke'ye gelir. Hz. Hatice'nin aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen Hz. Muhammed'in ücretini ödememesi üzerine Âtike ile Ebu

Talib arasında bir konuşma geçer ve Âtike Hz. Hatice'nin evine gider. Hz. Hatice'nin evinde geçen konuşmada Âtike, yeğeninin ücretini ister. Hz. Hatice ise görmüş olduğu düştün ve Hz. Muhammed'e duyduğu sevgiyi Ebu Talib'e haber vermesini ister. Bölüm 8. tekrar beyiti ile sona erer.

601-677. beyitler: Hz. Hatice, Âtike'ye Mekke'nin ileri gelenlerini toplayıp babasından kendisini istemelerini söyler. Bunun üzerine Âtike olanları Ebu Talib'e anlatır. Mekke'nin ileri gelenleri toplanıp Hz. Hatice'nin babasının yanına gider. Hz. Hatice'yi babasından isterler ama babası vermez. Hz. Hatice'nin Ebu Talib'e vermiş olduğu bir fikrin uygulanmasıyla Hz. Hatice'nin babası ikna olur. Bölüm 9. tekrar beyiti ile sona erer.

678-762. beyitler: Hz. Hatice babasının ikna olduğunu bir mektup yazarak Âtike'ye haber verir. Ebu Talib haberi aldıktan sonra Hz. Muhammed'i gereken hazırlıkların yapılması için Hz. Ebu Bekir'in yanına gönderir. Hediyeler tamamlandıktan sonra Hz. Hatice'nin evine giderler ve Mekke'nin ileri gelenlerinin de katılımıyla düğünleri yapılır. Mekke halkı Hz. Muhammed'in malının olmamasıyla ilgili konuşarak onu üzerler. Bunu duyan Hz. Hatice Mekke halkını davet eder ve bütün malını gözler önüne sererek hepsinin Hz. Muhammed'e ait olduğunu söyler. Bölüm 10. tekrar beyiti ile sona erer.

763-837. beyitler: Hz. Muhammed'in çocukları olur. Kırk yaşındayken Hira dağında inzivaya çekildiği günlerden birinde kendisine ilk vahiy gelir. Cebrail'in gitmesi üzerine Hz. Muhammed hemen evine gider ve Hz. Hatice'ye yaşadıklarını anlatır. Duyduklarından sonra Hz. Hatice iman eder. Bölüm 11. tekrar beyiti ile sona erer.

838-869. beyitler: Hz. Hatice, Varaka'ya Hz. Muhammed'den duyduklarını anlatır. Varaka da Hz. Muhammed'in Tevrat'ta anılmasından bahseder. Vahyin bir süre gelmemesinin ardından Müddessir sûresi iner. Hz. Ebu Bekir vahiy indiği zamanlarda ticaret sebebiyle Mekke dışındadır ve bir rüya görür. Rühayı yorumlattığı rahipten duydukları üzerine sevinir ve Mekke'ye doğru yola çıkar. Bölüm 12. tekrar beyiti ile sona erer.

870-912. beyitler: Hz. Muhammed'in kendisine vahiy indiğini Hz. Ebu Bekir'e söylemesi üzerine Hz. Ebu Bekir iman eder. Daha sonra ise Hz. Ali, Hz. Osman, Hz. Hamza, Hz. Zübeyr ve diğerleri müslüman olurlar. Ebu Cehil'in yönlendirmesiyle Hz.

Muhammed'i öldürmek için yola çıkan Hz. Ömer, okunan Taha sûresini duyar ve iman eder. Hz. Ömer'in iman etmesiyle müslümanlar kırk kişi olurlar ve açıktan ibadet etmeye başlarlar. Medine'ye hicret gerçekleşir. Hz. Bilal, Medine'de yapılan mescitte ilk ezanı okur. Son olarak ise Hz. Muhammed'den ayrı kaldığı için ağlayan direktan bahsedilir. Bölüm 13. tekrar beyiti ile sona erer.

913-915. beyitler: Eserin sonu olan bu kısımda Kör Haliloğlu, tohum ekenlerin ölümünden sonra dirilip ayağa kalkma gününde ettiklerini biçeceklerinden tohum ekmeyenlerin ise pişman olacaklarından bahseder. Son beyitte ise kendisinin can vermesine rağmen okuyuculara ya da dinleyicilere hitap ederek verdikleri şeyleri çok gördüklerini söyler.

B. Eserin Dinî Kaynakları

Bu bölümde çalışmamızın temelini oluşturan mesnevînin dinî kaynaklarını oluşturan âyet-i kerîmelerin ve hadis-i şerîflerin eser içerisinde nasıl yer aldığından bahsedilecektir. Kimi âyet-i kerîmelerden iktibaslar yapılmakla birlikte kimi âyet-i kerîmelerde ve hadis-i şerîflerde geçen konulara telmîhte bulunulmuştur. Bunlara dair örnekler aşağıda gösterilecektir.

1) Âyetlerden İktibaslar ve Âyetlere Telmîhler

Bu başlık altında âyet-i kerîmelerden yapılan iktibaslar ve bunlara telmîhler yer almaktadır.²¹

36. Ben hâkîr bî-çâreye lutf işleye

Fâtîha okuyuban bağışlaya

Beyitte, Fatiha sûresinin ismi zikredilmiştir.

713. *Hamdülillah* çünkü oldum ber-murād

On kulum olsun bugün benden āzād

Beyitte Fatiha sûresi (1) 2. âyet-i kerîmeden kısmî iktibas yapılmıştır. Âyet-i kerîmenin meâli şu şekildedir: “Hamd, Âlemlerin Rabbi, Rahmân, Rahîm, hesap ve ceza gününün (âhiret gününün) maliki Allah'a mahsustur.”

²¹ Âyet meâlleri, www.kuran.diyaret.gov.tr adresinden yararlanmak suretiyle verilmiştir.

811. Didi *ikrā'* didi bilmem kırā'at
Ben ümmiyem nedir bilmem 'ibāret

812. Ki *İkrā'* sūresini ta'līm itdi
Ne kim emr itdi anı ma'lūm itdi

Beyitlerde Alak sūresi (96) 3. âyet-i kerîmeden kısmî iktibas yapılmıştır.
Metindeki ibarenin manası şu şekildedir: “Oku.”

891. Gördi ol mağarada namāz kılarlar kâmusı
Sūre-i *Tāhā* okunur diñledi ol behlevān
Beyitte Tāhā sūresinin ismi zikredilmiştir.

16. Diledi kim kudretin izhār iden
Mümkinâtı yoğ-iken ol var idi

18. Şöyle bil kim mümkinâtı ey hümām
Altı günde cümlesin kıldı tamām

Beyitlerde Araf sūresi (7) 54. âyet-i kerime ile Hadîd sūresi (57) 4. âyet-i kerîmeye telmîhte bulunulmuştur. Âyet-i kerîmelerin meâli şu şekildedir:

“Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı gün içinde (altı evrede) yaratan ve Arş'a kurulan, geceyi, kendisini durmadan takip eden gündüze katan, güneşi, ayı ve bütün yıldızları da buyruğuna tabi olarak yaratan Allah'tır. Dikkat edin, yaratmak da, emretmek de yalnız O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı yücedir” (A'râf, 7/54).

“O, gökleri ve yeri altı günde (altı evrede) yaratan, sonra Arş'a kurulandır. Yere gireni, ondan çıkanı, gökten ineni, oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah bütün yaptıklarınızı hakkıyla görendir” (Hadîd, 57/4).

195. Muḥammed-i Emîn dirlerdi aña

Ḳamu ḥalkıñ ḳatında ḳadri a‘lā

636. Anıñ ismidür Muḥammed[ü‘l-]Emîn

Anıñ[-ı]la faḥr ider rūy-ı zemîn

637. Hem emîn ü mustaḳîm hem uşlıdur

Daḥı İbrāhîm Ḥalîlin neslidür

679. Sîm ü zer destinde yoğ-ise n’ola

Ey(ü)lig-ile ismi añılur hele

780. İderdi dā’imā zıkr-ile ṭā‘at

Gice ancak uyurdu iki sâ‘at

783. ‘İbâdet zıkr ü ṭā‘at dā’im işi

Gehî aḳardı tırmaz gözi yaşı

Hız. Muhammed’in bazı vasıflarını anlatan bu beyitlerde Ahzâb sûresi (33) 21. âyet-i kerîmeye telmîhte bulunulmuştur. Âyet-i kerîmenin meâli şu şekildedir: “Andolsun, Allah’ın Resûlünde sizin için; Allah’a ve âhiret gününe kavuşmayı uman, Allah’ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır.”

174. Ger diler-iseñ bula cānñ şafā

Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā

Hız. Muhammed'e salavat getirmeyi telkin eden yukarıdaki beytin de içerisinde yer aldığı tekrar beyitlerinde Ahzâb sûresi (33) 56. âyet-i kerîmeye telmîhte bulunulmuştur. Âyet-i kerîmenin meâli şu şekildedir: “Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selam edin.”

902. Her kim ümmet olup aña tutar-ise sünnetin

Bî-gümân anıñ içündür hûrî ğılmân-ı cinân

Beyitte Hız. Muhammed'in sünnetine uyma konusundan bahsedilmiş ve Âl-i İmrân sûresi (3) 31. ve 32. âyet-i kerîmelere telmîhte bulunulmuştur. Âyet-i kerîmelerin meâli şu şekildedir:

“De ki: ‘Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir’” (Âl-i İmrân, 3/31).

“De ki: ‘Allah'a ve Peygamber'e itaat edin.’ Eğer yüz çevirirlerse şüphe yok ki Allah kafirleri sevmez” (Âl-i İmrân, 3/32).

1) Hadislerden İktibaslar ve Hadislere Telmîhler

Kör Haliloğlu, eserinde hadislerden iktibas yapmamıştır. Eser içerisinde telmîh yapılmak suretiyle yer alan hadis-i şerîflerin çoğu, ehl-i sünnet tarafından sahîh kabul edilen Tirmizî, Buhârî ve Müslim gibi muhaddislerin kitaplarından alınmıştır.²²

174. Ger diler-iseñ bula cānñ şafā

Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā

²² Hadis-i şerîflerin farklı hadis kaynaklarından alıntılanmasından dolayı hadis-i şerîf metinlerinde imlâ açısından bir birlik sağlanamamıştır.

Hız. Muhammed'e salavat getirmeyi telkin eden yukarıdaki beytin de içerisinde yer aldığı tekrar beyitlerinde şu hadislere telmih vardır:

“Abdullah bin Mes'ud (R.A.) den rivayet edilmiştir; Rasûlullah (S.A.V.) buyurdu ki: ‘Kıyamet gününde insanların bana en yakını, bana en çok salevât getirendir.’”²³

“Ebû Hüreyre (R.) den: (şöyle demiştir:), Resûlullah (S.) : ‘Her kim bana bir defa salât okursa Allah Teâlâ on salât sevabı verir.’”²⁴

19. Ol Muhammed yüzi şuyına hemân

Halk olupdur cümle mahlûk âsumân

162. Ki Tevrât içre yazılmış şıfâtı

Anıñ(-i)çün halk idüp ol mümkünâtı

187. Añın yüzi şuyına cümle ‘âlem

Yaradılmış durur hem cinn ü âdem

189. Anıñ(-i)çün yaradıpdır Hâk cihânı

Ki ‘arşı kürsî ve hür-i cinânı

387. Bunuñ yüzi şuyına kâ'inâtı

Hudâ halk eylemişdir mümkünâtı

²³ Tirmizî, “Vitr”, 483.

²⁴ Müslim, “Salât”, 70.

388. Eger bu olmasa (idi) ol[a]maz idi

Cihāna cinn ü ādem gelmez idi

Beyitlerde şu hadîs-i şerîfe telmîh vardır: “Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım.”²⁵

902. Her kim ümmet olup aña tutar-ise sünnetin

Bî-gümān anıñ içündür hūrî ğılmān-ı cinān

Hiz. Muhammed’in sünnetine uyma konusundan bahsedilen beyitte şu hadîse telmîh vardır:

“Mâlik (r.a)’e ulaşan bilgilere göre, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: ‘Size iki şey bırakıyorum, bunlara sımsıkı sarıldığınız sürece asla doğru yoldan sapmazsınız. Bunlar Allah’ın Kitabı ve Peygamberin sünnetidir.’”²⁶

306. Nice idüğini na’t ü şıfâtı

Dağı anıñ güzide mu‘cizâtı

878. Çün Ebū Bek(i)r eşidüp didi aña yā seyyidim

Çünkü peygamber olasın kanı seniñ mu‘cizeñ hemān

880. Çünkü Ebū Bek(i)r eşidüp anda gördi mu‘cize

Şıdk-ıla imān getürüp oldı mü‘min müslimān

²⁵ Aclûnî, II, 164, (2123).

²⁶ İmam Mâlik, “Kader”, 1604.

883. Her biri mu‘cizâtı görüp müslimân oldılar
Dağı hem îmana geldi Hamza-i şâhib-kırân

901. Anı da görmez misin bir ak bulut dâ‘im anıñ
Nereye giderse olur üzerine sayeban

905. Söylediler Medîne ehli cümle oldu tâbi‘în
Mu‘cizâtı cümle hep itmişler idi imtiyhân

915. Anı eşidüp niçe kâfirler oldu müslimân
Dağı niçe mu‘cizâtı görüp ban oğlu ban

Hz. Muhammed’e verilen mu‘cizelerden bahsedilen beyitlerde, şu hadîs-i şerîfe telmîh vardır:

“Ebû Hureyre (R) şöyle demiştir: Peygamber (S) şöyle buyurdu: ‘Her bir peygambere muhakkak îmân edilen mu‘cizelerin benzeri yâhud insanların o yüzden îmân ettiği mu‘cizelerden verilmiştir. Hiç şübhesiz ki bana ihsân olunan (en büyük) mu‘cize, Allah’ın bana vahyettiği Kur’ân’dır. Bu sebeble ben kıyâmet günü bütün peygamberlerin en çok ümmetlisi olacağımı ümîd ediyorum!’”²⁷

24. Hürmetine anları yâ Rabbenâ
Eyle bizi dūslarıñla aşınâ

²⁷ Buhârî, “İ‘tisâm”, 7.

25. Rāzı olsun cümlesinden ol Raḥīm

Rıdvānullāhi ‘aleyhim ecma‘ın

37. Muşţafānıñ hürmetine ey Ḥudā

Raḥmetiñle luţuf kı l cümlemüze

41. Raḥmetiñ deryāsına yokdur ‘aded

Zerrece andan bize eyle meded

42. Yā ilāhī dilerem cümlemüzi

‘Ākıbet imān-ıla gönder bizi

Haliloğlu’nun eserinde dua ettiği beyitlerde şu hadîs-i şerîflere telmîh vardır:

“Ebû Hüreyre (Radıyallāhü anh)’den rivâyet edildiğine göre, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: ‘(Zikirlerden ve sözlü ibadetlerden) hiçbir şey Allah Sübhānehu katında duâdan daha faziletli değildir.’”²⁸

“İbn Ömer (R. Anhuma) dan rivayet edilmiştir: dedi ki: Rasûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: ‘İçinizden her kime dua kapısı açılmış ise muhakkak ki ona rahmet kapıları açılmıştır ve Allah’dan, kendisinden afiyet istenilmesinden yani O’na daha sevimli olan hiçbir şey istenilmemiştir.’ Ve Rasûlullah (S.A.V.) şöyle buyurdu: ‘Dua, inen belaya ve inmeyen belaya karşı faydalıdır. Ey Allah’ın kulları, duaya sımsıkı sarılınız!’”²⁹

186. Mesîḥden sonra geliser Muḥammed

Şefâ‘at ehli olısar Muḥammed

²⁸ İbn Mâce, “Duâ”, 3829.

²⁹ Tirmizî, “Duâ”, 3778.

394. Beni de ümmetiñden eyleyesin

Yarın şefâ'atîñle toylayasın

818. Kópacağdır āhir yevme'l-kıyāmet

Sen idersin kamu hālka şefâ'at

819. Nebîler hem velîler hālķ-ı 'ālem

Şefâ'at umar senden cinn ü ādem

Beyitlerde şefaât konusundan bahsedilmekle birlikte şu hadîs-i şerîfe telmîh vardır:

“Enesu'bnü Mâlik (R) şöyle tahdîs etti. Allah'ın peygamberi (S) buyurdu ki: 'Her peygamberin ümmeti için duâ ettiğî bir duâsı vardır. Fakat ben, duâmı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için sakladım.'”³⁰

777. Be-ğāyet hūb idi hūsni ve hūlķı

Musahhar kılmış-idi cümle hālķı

Beyitte Hz. Muhammed'in ahlakının güzelliğinden bahsedilmekle birlikte şu hadîs-i şerîfe telmîh vardır:

“Mâlik'e ulaşan bilgilere göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: 'Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.'”³¹

³⁰ Müslim, “İmân”, 341.

³¹ İmam Mâlik, “Güzel Ahlâk”, 1619.

İKİNCİ BÖLÜM

HALİLOĞLU MEVLİDİNİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

I. NÜSHA TAVSİFİ

Çalışmamıza konu olan K r Haliloğlu'nun eserinin iki nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalar ve özellikleri aşağıda verilmiştir.

1. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emir  Koleksiyonu (Metinde **M1** olarak gösterilmiştir.)

Arşiv Numarası: AE Manzum 1370

Eser Adı: Mevl d-i Şer f-i Nebev 

Yazar Adı: K r Haliloğlu

Müstensih: -

Telif Tarihi: -

 stinsah Tarihi: -

Dili: Türkçe

 l  : 178x115, 130x68 mm

Yaprak: 81 yk.

Satır: En az 6, en çok 11

Sütun: 1

Yazı Türü: Harekeli nesih

Kağıt Türü: Krem renkli, ince, aharlı, su yollu, filigranlı, Avrupa kağıt. Cetvellidir. Cetvel tek çizgiden oluşmaktadır. İlk iki sayfanın cetvelleri yaldızlı, diğ rleri kırmızı renklidir.

Cilt: Sırtı siyah renkte, kapaklar mukavva zemin üstü kahverengi bir kağıtla kaplı.

Başı: “Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen

Yiri kâ’im gögi devvār eyleyen”

Sonu: “*Kör Haliloğlu* bile cān virdiler

Saňa ise virdiğñ çok görünür”

2. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emirî Koleksiyonu (Metinde **M2** olarak gösterilmiştir. Bu nüshanın bazı beyitlerinde bilinmeyen biri tarafından düzeltmeler yapılmıştır.)

Arşiv Numarası: AE Manzum 1410

Eser Adı: Kıssa-i Âtike, İzdivâc-i Nebî ve İlk Müslümanlar

Yazar Adı: Kör Haliloğlu

Müstensih: -

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: 1210

Dili: Türkçe

Ölçü: 205x149, 150x112 mm

Yaprak: 38 yk.

Satır: En az 2, en çok 13

Sütun: 2. Yazmanın sonlarında tek sütundan oluşan sayfalar da bulunmaktadır.

Yazı Türü: Harekeli nesih

Kağıt Türü: Krem renkli, ince, aharlı, su yollu, filigranlı, Avrupa kağıt. Cetvelsizdir.

Cilt: Mukavva zemin üstü ebru kağıtla kaplı.

Başı: “Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen

Ālem-i nāsūtı devvār eyleyen”

Sonu: “*Kör Halîloğlu* bile cān virdiler

Saňa ise virdiğñ çok görünür”

II. METNİN AKTARILMASINDA TAKİP EDİLEN USÛL

1. Metin neşrinde M1 nüshası esas alınmış, diğer nüshada bulunup da M1 nüshasında bulunmayan beyitler de metne dahil edilerek bunlar dipnotta belirtilmiştir.
2. Metin neşrinde M1 nüshasının imlâ özelliklerine bağlı kalınmıştır. M1 nüshasında bulunmayıp da diğer nüshadan alınan beyitlerin imlâsında alındığı nüshanın imlâ özelliklerine bağlı kalınmıştır.
3. M1 nüshasında mürekkep dağılmasından dolayı tahribat gören bölümler bulunmaktadır bu bölümlerde yer alan beyitlerin okunamayan kısımları M2 nüshasından alınmıştır.
4. Metnin latin harflerine aktarımında tam transkripsiyon tercih edilmiştir.
5. Her beyte sıra numarası verilmiştir. Eser içerisinde yer alan diğer formlar kendi içerisinde numaralandırılmıştır.
6. Nüshaların varak numaraları, nüshaların tavsîfini yaptığımız bölümde her bir nüshaya vermiş olduğumuz kısaltmayla birlikte metin içinde gösterilmiştir.
7. Yazmada sürh yazılan tekrar beyitleri koyu karakterle gösterilmiştir.
8. Müellifin adının geçtiği yer italik yazılmıştır.
9. Nüsha farklılıkları dipnotta gösterilmiştir. Nüsha farklılıkları gösterilirken önce M1 nüshasında yer alan şekil verilmiş, iki nokta işareti (:) sonra da M2 nüshasındaki farklılık belirtilerek nüshanın kısaltmasına yer verilmiştir: Olmayadı: Olmaz-ıdı M2.
10. Nüsha farklılıkları gösterilirken her bir farklılık noktalı virgül işaretiyle (;) birbirinden ayrılmıştır. Dipnotta verilen beyitlerdeki iki mısraın arası eğik çizgi işaretiyle (/) ayrılmıştır.
11. Metinde yer almayan mısraılar “...” şeklinde gösterilmiştir.
12. Metin içerisinde okunamayan kelimelerin görüntüsü eklenmiştir.
13. Vezin metin başında gösterilmiş, vezin değişiklikleri de, her değişiklikte ayrı ayrı olmak üzere gösterilmiştir.
14. Metinde imâlâ, zihâf gibi aruz kusurları çok olduğu için bunlar gösterilmemiştir.
15. Esmâ-i Hüsnâ ve özel isimler büyük harfle yazılmıştır: Cebbâr, Hâdî, Muşafâ.
16. Özel isimlere gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.
17. Allah lafzı ile yapılan terkipler bitişik yazılmıştır: Hâbîbullâh, Resûlullâh.

18. Metinde unutulmuş harfler, ekler ve kelimeler, vezin ve anlama bağılı kalınarak tamir edilmiş, metne eklenen yerler köşeli parantez [] içerisinde, metinden çıkarılması zaruri olan ses, hece ve kelimeler ise, normal parantez () içinde gösterilmiştir.
19. Metin içerisinde her iki şekliyle de bulunan etmek/itmek, eşitmek/işitmek kelimelerindeki “-e” ve “-i” sesleri metinde geçtiği şekilde yazılmıştır.
20. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler “ā,ī,ū” şeklinde gösterilmiştir.
21. Farsça ön ekler, benzetme edatları, birleşik isim ve sıfatların arasına tire işareti (-) konulmuştur. Farsça son ekler ayrılmamış, birleşik gösterilmiştir.
22. “ile”, “için” edatları ile “ise”, “idi” ek fiillerinin kendinden önceki kelimeye bitişik yazılması durumunda kelimeyle arasına tire işareti (-) konulmuştur: Anıñ-içün, yazarlar-ise, zıkr-ile.
23. “ile” edatının kelimeyle bitişik yazıldığı durumlarda “y” kaynaştırması söz konusu ise bu iki çizgi arasında (-y-) ile gösterilmiştir: du‘ā-y-ıla, kākāka-y-ıla.
24. Kapalı “e” sesi; di-, it-, gice kelimelerindeki gibi gösterilmiştir.
25. Atıf vavları u, ü, vü olarak gösterilmiştir.
26. Atıf vavı ilavesinde köşeli parantez kullanılmamıştır.

III. METİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	'
آ	Ā, ā
ث	Ṡ, ṡ
ح	H, h
خ	Ḫ, ḥ
ذ	Z, z
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	'
غ	Ġ, ġ
ق	Q̣, q̣
ك	K, k, G, g, ñ

IV. METİN

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[M1 2^b]

Bismillāhirrahmānirrahīm

[M2 1^b]

[M1 3^a]

[M1 3^b]

1. Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen
Yiri kā’im gögi devvār eyleyen³²
2. Luṭfîñ-ıla halk idüben ay u gün
Devr iderler bu cihānı gün-be-gün
3. Her kaçan toğsa güneş olsa ‘ayān
Rüşen olur bu cihān mişl-i cinān
4. Pes güneş toğunca ‘add olur nehār
İşine meşgûl olur her ne ki var
5. Kamu meyve vü nebātāt-ı zülāl
Pes güneş nûr-ıla bulurlar kemāl
6. Her kaçan tolunsa gün olur gice
Karañuluğ zulmet olur ey hoca³³
7. Enbiyālar içre ol şāh-ı cihān
Kevkeb içre gün gibi olmuş ‘ayān
8. Her kaçan toğsa güneş olur sürür
‘Ālem içre berķ urur dā’im budur
9. Ol Ḥabībullah(ı) Muḥammed Muştafā
Oldurur dā’im viren ḳalbe şafā³⁴
10. Şöyle bil kim olmasa Faḥr-i cihān
Berr ü baḥr u ay u güneş (ü) āsımān

³² Yiri kā’im gögi: Ālem-i nāsūtı M2. M2 nüshasında eserin başında besmele bulunmamaktadır.

³³ Karañuluğ: Karanluğ M2.

³⁴ Oldurur dā’im: M2.

[M2 2^a]

11. Olmayadı yevm-i mahşerde sebab
Zulmet içre ins ü cin kalaydı hep³⁵
12. Anuñ-içün dinür aña bil ey cihân
İki cihânıñ güneşidir hemân³⁶
13. İns ü cin vahş u tıyūr u hem melek
‘Arş u kürsî ay u güneş hem felek
14. Yir ü gögi nâr u cennet yoğ-idi
Anca esmâ vü şıfâtı var-idi

[M1 4^a]

15. Cümleden evvel Ğanî Cebbâr idi
Lem-yezeli bî-zevâl Allâh idi
16. Diledi kim kudretin izhâr iden
Mümkinâtı yoğ-iken ol var idi³⁷
17. Evvelâ nūr-ı Muḥammed Muştafâ
Ḥalk idüben ‘âleme virdi şafâ
18. Şöyle bil kim mümkinâtı ey hümâm
Altı günde cümlesin kıldı tamâm
19. Ol Muḥammed yüzi şuyına hemân
Ḥalk olupdur cümle maḥlûḳ âsumân
20. Hem Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmân ‘Alî
Ḥaḳ Te‘âlânıñ bular maḳbûl kılı

[M1 4^b]

21. Daḥı bunlar Muştafânıñ yâridür
Cümle aşḥâbıñ [daḥı] envâridur³⁸
22. Her ki bunlardan birine buğz ider
Şöyle bil kim anıñ imânı gider

³⁵ Olmayadı: Olmaz-ıdı M2.

³⁶ Anuñ-içün: Anıñ niçün M2. Vezin kusurludur.

³⁷ izhâr iden: izhâr ide M2/ var idi; var ide M2.

³⁸ envâridur: daḥı envâridı M2.

[M2 2^b]

23. Hâk buları rahmet-ile toyladı
Her birisin rahmete ğarķ eyledi³⁹

24. Hürmetine anları yā Rabbenā⁴⁰
Eyle bizi dūslarıñla āşinā

25. Rāzı olsun cümlesinden ol Raḥīm
Rıdvānullāhi ‘aleyhim ecma‘ın

[M1 5^a]

26. Dilerem ki dilime kuvvet ola
Ben ḥaķīriñ derdine dermān ola

27. Muştafāniñ ḥūb cemālin söyleyem
Ḥadice ḥikāyetin şerḥ eyleyem

28. Pes niçe şāḥib-kemāller söylemiş
Muştafāniñ mevlidin şerḥ eylemiş

29. Ben daḥı bir dāsītān-ı Muştafā
Söyleyem ben diñleyen bula şafā⁴¹

30. Kim ki söyler mevlid-i Faḥr-i Resūl
Añılur meclisde du‘ā-y-ıla ol⁴²

[M1 5^b]

31. Haşre deñlü namı anıñ yād olur
Dā‘imā rūḥı [d]u‘ā-y-(ı)la şād olur⁴³

32. Daḥı medḥin okuyan olur müşāb
Okuyan u diñleyen bulur şevāb

33. Kılaram ben daḥı sizlerden recā
Luţf(ı) idüp eylesesin ḥayır du‘ā

34. Dilerem ki Hâk murādātın vire
Cennet içinde dīzārın göstere

35. Cümle müşkil işleri āsān ide
‘Āķıbet yoldaş aña imān ide

³⁹ Hâk buları rahmet-ile toyladı: bunda luţf eyledi M2.

⁴⁰ anları: anlarıñ M2.

⁴¹ Söyleyem ben diñleyen bula şafā: Söyleyem ki diñleyin şafā M2.

⁴² Añılur meclisde du‘ā-y-ıla ol: Añılır ‘ālemde qudsiyetle ol M2.

⁴³ anıñ yād olur: yād olur M2.

[M2 3^a]

[M1 6^a]

[M1 6^b]

36. Ben haķır bî-çāreye luţf işleye
Fātiḥa okuyuban bağışlaya
37. Muştafānıñ ḥürmetine ey Ḥudā
Raḥmetiñle luţf kııl cümlemüze⁴⁴
38. Ger bizim yüz biñde bir şuçumuzu
‘Adl idü[ben] yarlıgamazsan bizi
39. Vay bizim ḥālimüze yā Müste‘ān
Kim cehennem bize olısar mekān
40. Fażl iderseñ ey bizim Allāhımız
Cennet-i a‘lā ola evṭānımız⁴⁵
41. Raḥmetiñ deryāsına yoķdur ‘aded
Zerrece andan bize eyle meded
42. Yā ilāḥī dilerem cümlemüzi
‘Āķıbet imān-ıla gönder bizi
43. **Ger bu ‘ālem ḥalkı dise şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām**
44. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muştafā**
- mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün**
45. Muḥammed Muştafā ol māḥ-ı tābān
Ana raḥminde iken bilgil ey cān⁴⁶
46. Babadan yetim oldı Faḥr-i cihān
Neler kılar görüñ kim ulu Sübhān⁴⁷
47. Yedi yāş(ın)a giricek Faḥr-i ‘ālem
Anası ‘ömri daḥı oldı tamām

⁴⁴ luţuf kııl: kııl M2. M2 nüshasında 37. beyitten 43. beyite kadar olan kısım yuvarlak içine alınarak gazel olduğı belirtilmiştir. Fakat kafiye örgüsü gazel kafiye örgüsüne uymamaktadır.

⁴⁵ evṭānımız: oṭağıımız M2.

⁴⁶ bilgil ey cān: ol cihānbā M2.

⁴⁷ Babadan yetim oldı Faḥr-i cihān: Yetim kaldı pederden Faḥr-i keyvān M2.

[M1 7^a]

48. Mübârek cismi anıñ oldı ħasta
Diledi rūhı vâşıl ola dosta
49. Didi kim yâ Muĥammed gel göreyim
Biraz yüzümi yüziñe süreyim
50. Ki senden ayrılam gibi [çün] ey yâr
Be-ġayet ħasta oldum şöyle kim var
51. Ĥabîbim sevdigim cānım cānānım
Fidā olsun yoluña baş u cānım

[M2 3^b]

52. Umar-idim seniñ luţfıñ göreydim
Risālâtıña ‘ömri irgüreydim⁴⁸
53. Müyesser olmadı elĥükmülillāh
Be-ġayet rāzı oldum elĥamdülillah⁴⁹

[M1 7^b]

54. Atadan yetim olmuşdun sen ey cān
Anadan daĥı yetim olduñ el-ān⁵⁰
55. Şarılup boynuna kıldı o zārı
Görüñ kim gitdi elden ihtiyārı
56. Didi kim yâ Muĥammed ey yüzi māh
Seni ışmarladım Allāha her gāh
57. Bunı böyle deyüben virdi cānı
Semāya çıkdı qavminiñ fiġānı
58. Dirilüp bir yere çok ağladılar
Şoñ ucu defn idüp qabre qodılar⁵¹
59. Ki ‘Abdilmutţalib ceddi Resülün
Elin eline alup (ol) ġonca gülün⁵²
60. Getürdi evine Faĥr-i cihānı
Kılardı aña dürlü ihtirāmı

[M1 8^a]

⁴⁸ Risālâtıña ‘ömri irgüreydim: Risālâtıña dek maĥmûr olayım M2.

⁴⁹ Be-ġayet rāzı oldum el-ĥamdü li’llah: Bu yüzden ben ĥazînim ey dilāġāh M2. Vezin kusurludur.

⁵⁰ Atadan yetim olmuşdun sen ey cān: Pederden çün yetim olduñ sen ey cān M2 / Anadan daĥı yetim olduñ el-ān:

 daĥı oldun kibr-i nîrān M2.

⁵¹ Şoñ ucu: Nihāyet M2.

⁵² Elin eline alup ol ġonca gülün: Şarıldı bu M2.

61. Yetim oldığıñ(a) ağlama habibim
Ki sensin dertlü cânıma tabibim⁵³
62. Nitekim ‘ömrüm olduğça bil ey cân
Ki hıfz idüp yerindirmem seni ben⁵⁴
63. Resülün hâtırın kıldı tesellî
Kıla Hâk aña dizârın tecellî
64. Komazdı Ahmedi hergiz yanından
Severdi anı kim özge cânından⁵⁵

[M1 8^b] [M2 4^a]

65. Otursa dursa yanından komazdı
Ta‘âmı dağı ansız hiç yemezdi
66. Meger kim bir gün [ol] pîr hasta oldu
Eşidüp Mekke uluları geldi⁵⁶
67. Şorup hâtırın ziyâret itdiler
Şifâlıklar vire Allâh didiler
68. Kim üç oğlu bile andaydı hâzır
Dönüp oğullarına bakdı ol pîr⁵⁷
69. Hemân-dem gözleri yâş-ıla doldı
Derûnından âh idüp nâle kıldı⁵⁸

[M1 9^a]

70. Görüp cümlesi anı kıldı zârı
Kamunuñ gitdi elden ihtiyârı
71. Didi biliñ benim ağladığım bu
Firâk-ıla ciger tağladığım bu
72. Muḥammed kim yetim kalmışdı ey cân
Şâbilikde atadan hem anadan

⁵³ Yetim oldığıña ağlama habibim: Yetim oldığına yanma habibim M2.

⁵⁴ Nitekim ‘ömrüm olduğça bil ey cân: Didi kim ‘ömrüm olduğça M2 / hıfz: hıfza M2.

⁵⁵ hergiz: ašlā M2.

⁵⁶ pîr: ol M2 / Mekke uluları: Mekke eşrâfi M2.

⁵⁷ bile: dağı M2.

⁵⁸ Derûnından âh idüp nâle kıldı: Derûnı âh idüp hem nâle kıldı M2.

73. Gidecek ceddi kim alur civānı
Aluban besleye Fahr-i cihānı⁵⁹

74. Ebū Leheb didi luṭf it baña vir
Anıñ hizmetine beni ulaştır

75. Kemālince aña hürmet kılayım
Bu işi cānıma minnet kılayım

[M1 9^b]

76. Didi senden benim yokdur ümīdim
Benim saña degildür i‘timādım

77. Daḥı Hamza cihānıñ behlevānı
Didi vir baña ol rūḥ-ı revānı

[M2 4^b]

78. Anıñ hizmetine yüzler süreyim
Yolına cānımı kurbān ideyim

79. Didi sen bir saḥī cömerd kişisin
Daḥı hem pehlevānlarıñ başısın

80. Ki şādıksın özüñde ve sözün ḥaḳ
Kim olsun iki ‘ālemde yüzün aḳ

[M1 10^a]

81. Velī sen ḥālī olmazsın ğazādan
Muḥammedi şaḳınuram cefādan

82. Bu kez geldi ilerü Ebū Ṭālīb
Babasınıñ sözine oldı rāğīb⁶⁰

83. Didi ey gözlerim nūrı ata sen
Muḥammedi baña işmarla iḥsān⁶¹

84. Ebū Ṭālibe didi kim babası
Vaşiyyet eylerem didi atası

85. Muḥammedi alup eve gidesin
Eviñ şadrına anı geçüresin

⁵⁹ Gidecek ceddi kim alur civānı: Eger ben terk idesem bu cihānı M2.

⁶⁰ ilerü: eylerü M2.

⁶¹ ata sen: atasın M2.

[M1 10^b]

86. Eliñden geldügince eyle hizmet
Bulasın Hâk katında sen de ‘izzet

87. Kamu oğlanlarıñdan hoş sevesin
Dilerseñ bulasın derdiñ devāsın

88. Anı hergiz libāssız komayasın
Ki horlayup yetimdir dimeyesin

89. Anıñ qadrini sen soñra bilesin
Sevinüp şād olup handān olasın

[M2 5^a]

90. Hudā aña risālet viriserdir
Niçeler ol şafāyı göriserdir

91. Aña göre niçe dürlü şenālar
Ebī Tālibe eyledi du‘ālar

[M1 11^a]

92. Aña ısmarladı ve kendi gitdi
Fenā milkden beķāya rihlet itdi

93. Yuyup ol piri kabrine qodılar
Anıñ-(i)çün halk-ı ‘ālem ağladılar

94. Ebī Tālib alup geldi Resūli
Evine getürüp ol pür-uşūl⁶²

95. Var idi hātūnı Fātıma adlu
Sözi güzel dahı melek şıfatlu

96. Didi ehline kim ne zī-sa‘ādet
Naşib oldı bize kim bu kerāmet

97. Evine getüresin zī-sa‘ādet
Şükür kim bize virmişler icāzet

[M1 11^b]

98. Muḥammed Aḥmede dāye olavuz
Yarın maḥşerde hem raḥmet bulavuz⁶³

99. Anı cānımıza minnet bilelim
Olunca biz aña ‘izzet kılalım

⁶² pür-uşūli: pür-uşūl M2.

⁶³ olavuz: olalım M2/ bulavuz: bulalım M2.

100. Alup elini şadra tîz geçürdi
Ta‘âm getürüp yedirdi (vü) içirdi⁶⁴
101. Didi kim ey gözüm nûrî Muḥammed
Ki oğlum adı ‘Alî seniñ Muḥammed⁶⁵
102. Seni artık severim ben ‘Aliden
Daḥı cānımdan artık sevgülidir
103. Muḥammed Muşafâ pes tırdı anda
Ḥużūr-ı kalb-ile geçindi anda⁶⁶

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

[M2 5^b]

104. **Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām**
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām
105. **Ger dilerseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt.....

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

106. ‘Ātike adlu (bir) ḳardaşı var-idi
Ebî Ṭālib anı ḡāyet severdi
107. Muḥammediñ ḥalası idi ey yār
Ebî Ṭālib evine geldi ey yār
108. Sana ki bir resül geldi gelmedi
Velākin dili sözde göñli ḡamda⁶⁷
109. Didi kim ey gözüm nûrî ḳarındaş
Size bir söz diyeyin eyleme fāş
110. Muḥammed büyü(r)di [vü] yigid oldı
Anıñ evlenmesiniñ vakti geldi

⁶⁴ getürüp: M2.

⁶⁵ Ki oğlum adı: Ki oğlumdur M2. Vezin kusurludur.

⁶⁶ M1 nüshasında 103. beytin ikinci mısraından 158. beytin ikinci mısraına kadar olan kısmın bulunduğu sayfalar koparılmış olduğu için nüsha karşılaştırması yapılamamıştır. Bu kısım M2 nüshasından alınmıştır.

⁶⁷ Vezin kusurludur.

[M2 6^a]

111. Velākin elimüzde sîm ü zer yok
Varup kız dileycek hâlimüz yok
112. Aña bir fik(i)r idüp tedbîr idelüm
Ne kılop neyleye kim nic'idelüm
113. Ebî Tâlib didi kim elimüzde
Sîm ü zer yok kışadır dilimiz de
114. Ya aqça isteyü kime varalum
Kime boyun egüben yalvaralum
115. 'Ātike didi ey yār-ı vefā-dār
Ki ben bir fik(i)r kıldım diñle ey yār
116. Ĥadice ĥātūnuñ kim kārübānı
Bilürsin Şāma gider her yıl anı
117. Ticāret vaqti geldi diñle ey cān
Münādîler nidā kıldı fūrāvān
118. Gelüben yazıla Şāma gidenler
'Ulûfe ile at deve yedenler
119. Yarar atlı silāhlı merd-(i) cüvānlar
Gelüben kārübānı bekleyeler
120. 'Ulûfe vireler ĥällü ĥālince
Ri'āyet ola herkese yolunca
121. Dilerem ben daĥı varam o şāha
Ki 'arz u ĥāl idem ol yüzi māha
122. Muĥammedi kıya bir ĥızmete ol
Bulavuz ol sebebdan müşkile yol
123. Mürüvvet ehli bir kân[-ı] keremdir
Yetecek deñlü māl virse ne ğamdur
124. Anı ol māl-ıla evlendirevüz
Muĥammede gelin alıvirevüz
125. Ebî Tâlib işidüp şaldı başın(ı)
Akıdup gözlerinden kanlu yaşın(ı)

[M2 6^b]

126. Didi kim ey arında aqlımızda
Kiracı daı yok hiç neslimizde
127. Yine ayret idüp ‘aqlını dirdi
Ki kendi kendine fikr itdi durdı
128. Meger kim vardır ola ikmetullāh
Görelim nie oldu udretullāh
129. İcāzetle ‘Ātike geldi e(vin)e
Düzeltdi armaanlar aa göre
130. adice bārigāhına iridi
Görüp bevvāblar[1] anı görüşdi
131. adice ātūna tiz söylediler
‘Ātike geldigin ‘arz eylediler
132. Segirdüp karşı çıkdı itdi ibāl
Elin alup içeri girdi fi’l-āl
133. Nie ta‘zīm ile adra geçürdi
Gül-ābı erbeti sükker içürdi
134. Buyurdı ol adar çekildi ni‘met
amusı sükkeri yiyene minnet
135. Yinilüp içilüp du‘ā kılandı
Du‘ādan sora el yüze sürüldi
136. adice söz açup didi ki ey yār
Nedir bu geldigini eyle irār
137. Murādınuz nedur söyle görelüm
Aa göre tedārikler görelüm
138. ‘Ātike’yder dilerem var olasın
Daı ‘ömrü mezid pāyende olsun
139. Hemیشه devlet-ile yār olasın
Nie āhlar apunda [bende] olsun

[M2 7^a]

140. Güler yüzün cihānda şolmasın hiç
Mübārek albine am gelmesün hiç
141. Murādım budur ey devletlü cānım
Velākin dimege varmaz zebānım
142. Muammed Emīn adlu biliñ ey yār
Muammed bir yigit arındaşıım uzusu var⁶⁸
143. Nieler izmetiñüz idicidür
Kimi deve kimi at yedididür
144. Aña da n'ola (bir) izmet buyurasıñ
Muı'dür emrine her ne ki derseñ
145. Ticāretten gelince kārubānıñ
Sevinüp şād u andān ola cānıñ
146. amularıñ 'ulūfesin viresin
Aña [da] ne kim ihsān buyurasın
147. Anı aña virmek isteriz muaa
Velākin destümüzde sım ü zer yok⁶⁹
148. Ebī Tālib size ılar du'ālar
İder dergāhıñıza hem şenālar
149. Didi kim lu u ihsān eylesünler
Bu derdimize dermān eylesünler
150. İşidüp bu sözi ünkü adīce
Çü bildi nidügin ol dem n[et]īce
151. Meger adīce bir düş görmiş idi
Mu'abbirlere anı şormış idi
152. Görür gökden münevver bedr-i māhı
Temāmet nūr idüp leyl-i siyahı
153. Nüzül idüp iner ol [yer]yüzine
onar ol dem adīceniñ dizine

⁶⁸ Vezin kusurludur.

⁶⁹ Vezin kusurludur.

154. Anıñla rüşen oldı cümle ‘ālem
Sevinüp şād olurlar cinn ü ādem

155. Ĥadice ol sā‘at düşden uyandı
Şafādan misk ü ‘anbere boyandı

[M2 7^b]

156. Divit alup eline yazdı ol dem
Mu‘abbire hemān gönderdi ādem

157. Düşüni nice gördü(gü)gini bir bir
Yazup kağıda anı kıldı taqrır

[M1 12^a]

158. İrişdi çünki nāme vāşıl oldı
Dağı mührin qaldırıp oqıdı bildi⁷⁰

159. Mu‘abbir qalem alup ol (dem) eline
Getürdi Allāh adını diline

160. Didi peygamber-i āhir zamāna
Naşib olasın ol Faḥr-i cihāna

161. Gele Mekke de hem ol nūr-ı ekber
Cihān anuñ[-ı]la ola mübeşşer⁷¹

162. Ki Tivrāt içre yazılmış şıfātı
Anıñ(-i)çün ḥalk idüp ol mümkinātı

163. Dağı neslidür İbrāhīm Halīlīñ
Ḥabibi ola ol Rabbü’l-Celīlīñ

[M1 12^b]

164. Olı sardır anıñ adı Muḥammed
Bir adı ola Maḥmūd biri Aḥmed

165. Nāmei Ĥadice oqıdı bildi
Be-ğāyet cān u dilden rāzı oldı

166. Yaraşmaz aña diyeler kirācı
Yaraşır ala küffārdan ḥarācı

⁷⁰ Vezin kusurludur.

⁷¹ anuñla: anuñ-ıla M2.

167. Umaram ben anı peygamber ola
Bu maḥlūkāta kamu rehber ola

168. Daḥı hükm eyleye Şām u ‘Irāqa
Şanemleri kırup yabana ata

[M2 8^a]

169. Didi gönder Muḥammed bunda gelsin
Kiracı bilmeziz biz anı bilsin

[M1 13^a]

170. Bile olsun n’ola ol kārübānda
Ola kim bu cihān ḥalk’aña bende

171. Gelürse bunda anı biz görelim
Aña lā’iḳ meşāliḥ gösterelim

172. İşıtdi ‘Ātike sevindi cānı
İcāzet diledi oldı revān[1]⁷²

fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

173. **Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse şubḥ u şām**
Medḥ olunsa biñde birisi olmaz tamām⁷³

174. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā

mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün

[M1 13^b]

175. ‘Ātike ḥātūna çün oldı destūr
Ebī Ṭālibe irdi ol yüzi nūr

176. Aña bildirdi cümle kılü (vü) kālī
Ḥadice ile olan ḥasb ü ḥālī

177. Ebī Ṭālīb didi kim yā Muḥammed
Ḥadice inşāallāh ola mesned

178. Buyurmuş sizleri anda varasın
Meşāliḥ ne ise anı göresin

179. İşıtdi bu sözi çün Faḥr-i ‘ālem
Sa’ādetle teveccüh kıldı ol dem

⁷² revān: revānı M2.

⁷³ biñde birisi: haşre dek M2.

[M1 14^a]

180. Hādīce hānesine çünki irdi
Ki ta‘zīm itdiler odaya girdi

[M2 8^b]

181. İcāzet oldı çün geçdi oturdı
Muhammed geldigin Hādīce gördi

182. Ki Tevrātı öpüp eline aldı
Oda dīvārınıñ kurbına geldi

183. Hādīce cümle Tevrātı bilürdi
Ne deñlü var durur anda bilürdi⁷⁴

184. Meger Tevrāt içinde görmüş idi
Dağı ‘ālimlere hem şormuş idi

[M1 14^b]

185. Yazılmışdı Muhammediñ sıfātı
Haqıkat nice ise hadd-i zātı

186. Mesihden soñra geliser Muhammed
Şefā‘at ehli olısar Muhammed

187. Añın yüzi şuyına cümle ‘ālem
Yaradılmış durur hem cinn ü ādem⁷⁵

188. Kamu peygāmbere rehber olısar
Velī nebī aña muhtāc olısar

189. Anıñ(-i)çün yaradıpdır Haq cihānı
Ki ‘arşı kürsī vü hūr-i cinānı⁷⁶

190. Vücūda Mekke şehrinde gele ol
Kamu halkı dīne da‘vet kıla ol

[M1 15^a]

191. Bu ‘ilmi çün okuyup bilmiş idi
Derūndan aña müştāk olmış idi

192. Anıñ gelecek vakti olduğunu
Muhammed hem vücūda geldüğini⁷⁷

⁷⁴ var durur: vardur M2.

⁷⁵ Yaradılmış durur: Yaradılmışdur M2.

⁷⁶ ve hūr-i cinānı: vücūd-i hūr-i cinānı M2.

⁷⁷ Vezin kusurludur.

193. Çünkü Mekke şehri içinde ey cān
Güneş gibi olmuş idi ol civān⁷⁸

194. Büyük küçük ulu kiçi bil anı
Severdi cümlesi Fahr-i cihanı

[M2 9^a]

195. Muhammed-i Emīn dirlerdi aña
Kamu halkıñ katında kadri a‘lā⁷⁹

196. Anıñ kadrini Hadice bilür (i)di
Gice gündüz hayālinde olurdu

[M1 15^b]

197. Dīvār delüğine yüzün getürdi
Kim ol sā‘at Habībullāhı gördi

198. Tecellī eylemiş alnındaki nūr
Gördi anı ne kim Tevrātda mezkūr⁸⁰

199. Kaçan kim söylese maḥbūb zebānı
Erirdi diñleyeniñ cism ü cānı

200. Dahı kirpikleri āri siyāhī
Cünūn ider görenleri kemāhī

201. Görür anı ki ol maḥbūb-ı Hakkdur
Anıñ hergiz cihānda mişli yokdur⁸¹

202. Bilür anı ki bir şāhib-kemāldir
Kimesne anı vaşf etmek muḥāldir

[M1 16^a]

203. Sevindi didi ki bu idi maḥsūd
Dilerem ki müyesser ide ma‘būd

204. Du‘āmı yā İlāhī sen qabūl it
Haḳīkat Muştafāya beni kul it⁸²

205. Hadice geldi oturdu sarāya
Yüzi beñzemiş idi bedr-i aya

⁷⁸ Vezin kusurludur.

⁷⁹ Muhammed-i Emīn: Muhammed Emīn M2.

⁸⁰ ne kim: nitekim M2. Vezin kusurludur.

⁸¹ maḥbūb-ı Hakkdur: maḥbūb Hakkdur M2.

⁸² beni kul it: beni qabūl it M2.

206. Sevinüp şād oluban eve geldi
Ki çeşnigirlerine emir kıldı

207. Ta‘ām çekildi ol yār-ı vefāya
Yedi ve içdi irişdi şafāya

[M1 16^b][M2 9^b]

208. Hādīce anı görüben sevindi
Ke-enne(?) kendüsini yāvı kıldı

209. Yine gayret idüp ‘aqlını dirdi
Ki kendü kendi-sile fik(i)r iderdi

210. Eger bu sırrı bir kimseye dirsem
Bu gizli rāzımı izhār idersem

211. Eşidenler kāmı dīñleyeler
Bu sırdan nice ma‘nā añlayalar

212. Dimişler ulular şabr u selāmet
İvenler ‘ākıbet olur melāmet

[M1 17^a]

213. Kirācı dimiş idi gönderelim
Nice olur işiñ soñı görelim

214. Var idi bir kılı Meysere adlu
Re’īs-i kārübān ‘alī şıfatlu

215. Kāmu māl u menāl ol zabt iderdi
Ki yılda bir ticārete giderdi

216. Re’īs-i idi cümle kārübānıñ
Kāmu maḥkūm-idi ḥükmünde anıñ⁸³

217. Didi yā Meysere eşid cevābı
Ne ise anı kıl işiñ şavābı

218. Ki ‘Abdilmuṭṭalib oğlu Muḥammed
Yazıldı kārübāna kıl[a] ḥizmet

[M1 17^b]

219. Kureyş ulularıdır aşlı anıñ
Hem İbrāhīm Ḥalīldir nesli anıñ

⁸³ Re’īs-i idi cümle kārübānıñ: Re’īs ider cümle kārübānda M2.

[M2 10^a]

220. Anı ben görmişem Tevrât içinde
Dağı Tevrâtdaki âyât içinde
221. Ki Tevrâtda olan na‘t ü şıfâtı
Müşâbihdür kamu hadd-i şıfâtı
222. Ola bir gün ki peygamber ola ol
Kamu peygamber(ler)e server ola ol
223. Dağı Cebrâ‘il inüp gele Kur‘ân
Aña uyanlar ola ehl-i imân

[M1 18^a]

224. Aña göre aña ‘izzet gerekdir
Kemâlince aña hürmet gerekdir
225. Anıñ biz bendesiyüz inşâallâh
O bize hizmet etmek hâşâ lillâh
226. El urup şandığından nice eşvâb
Çıkardı hem saçup üstüne gül-âb
227. İki gömlek iki yağlık iki ton
İpek yerine işlemişler altun
228. İki harîr libâs hem iki dülbend
Görenler âferîn didiler ahsent⁸⁴

[M1 18^b]

229. Koyup boğcaya didi bunları al
Oñat kıl bu işi eyleme ihmâl
230. Gideceksen Muhammede haber vir
Ağa bindir yanıñ sıra yola gir
231. İkinci konağa varınca hele
Yisün içsün kamu seniñle bile
232. Üçüncü konağa ola müyesser
Oñat kıl bu işi eyleme ebter

⁸⁴ Görenler âferîn didiler ahsent: Görenler âferîn didiler M2.

233. Muḥammedi uyar tura yerinden
Aña geydir bu esbābı seherden⁸⁵

234. Ki bunca tön [u] gömlekler ḥarīrler
Geyinsin dūsarı kılsun şükürler⁸⁶

[M2 10^b]

235. Daḥı bu ince dülbendi şarınsun
Niçe bir ḥalk içinde böyle gezsün⁸⁷

[M1 19^a]

236. Daḥı bir ‘Arabī atı egerle
Müzeyyen eyle anı sīm ü zerle

237. Egeri uyanı hem sīnebendi
Ki sīm ü zerden olsun hem kemendi

238. Varup gelince aña eyle ‘izzet
Bulasın sen daḥı katımda ḥürmet

239. Varup geldikde seni kılam āzād
Şu deñlü māl virem ki olasıñ şād⁸⁸

240. Çıkardı tiz elinden elli altun
Daḥı aña bunı ḥarçlık(-i)çün alsun⁸⁹

[M1 19^b]

241. Yarağ itsün hem yola ḥāzır olsun
Ḥaber olduğı sā‘at bunda gelsün⁹⁰

242. Bu sözleri eşitdi çün Meysere
Didi kim devletiñ olsun pāyende⁹¹

243. Ne kim siz buyurasız ey şehin-şāh
Daḥı artık kılayım inşāallāh

244. Yüzün yerlere sürdi durdı kaldı
Hem elli altunı eline aldı

⁸⁵ Aña geydir bu esbābı seherden: - M2.

⁸⁶ Ki bunca tön gömlekler ḥarīrler: - M2.

⁸⁷ gezsün: görsün M2.

⁸⁸ kılam: kılayım M2.

⁸⁹ elinden: belinden M2.

⁹⁰ Vezin kusurludur.

⁹¹ Vezin kusurludur.

245. Dağı boğçayı aldı oldu pinhân
Muhammediñ yanına vardı ol cân

[M1 20^a]

246. Virüp (elli) altunı aña didi ey cân
Varup hâzırlık ile yola el-ân

247. Gidecek gün ola bunda gelesin
Konup göçüp bizim-ile olasin

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

[M2 11^a]

248. **Ger bu 'âlem halkı dirse şubh u şâm**
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm

249. **Ger diler-iseñ bula cânıñ şafâ**
Vir şalavât ber-[R]esül-i Muşafâ⁹²

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

250. Yerinden durdı çünki oldu destür
Ebî Tâlib katına irdi ol nûr

251. Didi 'ammisi aña kim bilesin
Hemîşe dâ'imâ mesrûr olasin

[M1 20^b]

252. Dedi 'ammisine ey şâh-ı 'âlem
O deñlü kıldılar 'izzet ü ikram⁹³

253. Şu deñlü sükker ü ni'met çekildi
Anıñ rub'ı dağı yenmedi kaldı

254. Anı bir kimse vaşf itmek muhâldir
Bize bu 'izzet ü ikrâm ne hâldir⁹⁴

255. Dağı hem virmiş-idi elli altun
Dimiş kim bunu varsun harclık itsün⁹⁵

256. 'Âtike Ebû Tâlib diñlediler
Katı mür(üv)vetli cânımdır dediler⁹⁶

⁹² diler-iseñ: dileseñ M2; Vir şalavât ber-[R]esül-i Muşafâ: Vir şalavât M2.

⁹³ kıldılar: kaldılar M2.

⁹⁴ muhâldir: muhâl M2/ Bize bu: Bize M2.

⁹⁵ virmiş-idi: virmişdi M2/ itsün: eylesün M2.

⁹⁶ mürüvvetli: mürvetli M2.

[M1 21^a]

257. Ki bir gün getmege tedbîr kılındı
Tabıllar na‘reler kösler çalındı⁹⁷

258. Hādīcenīñ kamu dört biñ devesi
Kimi ipek kimi dülbend boğası⁹⁸

259. Yükün yükledüp oldılar revāne
Haber eylediler Faḥr-i cihāna

260. Muḥammed daḥı ḥāzırlanmış idi
Zīrā evvelden aña dinmiş idi⁹⁹

[M2 11^b]

261. ‘Ātike Ebī Ṭālib diñlediler
Muḥammed gidecegin añladılar

262. Biraz vaḳ(i)t gözlerinden dökdiler yāş
‘Ātike döndi didi ey qarındaş

[M1 21^b]

263. Muḥammedi becid tut gönderelim
Bu işiñ soñı ḥayr ola görelim¹⁰⁰

264. İcāzetle Muḥammed yola girdi
Gelüben Meysere ḳatına irdi

265. Tamām Meysere ḥāzırlanmış idi
Ḳılıç ḳuşanup aṭa binmiş idi

266. Muḥammed geldigīñ gördi sevindi
Bir aṭa hem Muḥammed daḥı bindi

[M1 22^a]

267. İkisi de yola oldı revāne
Gelüp irişdiler hem kārübāna¹⁰¹

268. Ticāret ehli hep ḳamusı geldi
Ki Meysere öñünde ṭapu ḳıldı

⁹⁷ getmege: gitme M2.

⁹⁸ Hādīcenīñ kamu dört biñ devesi: Hādīcenīñ kamu dört M2.

⁹⁹ evvelden: olden M2; dinmiş: dimiş M2.

¹⁰⁰ ḥayr: ḥaber M2.

¹⁰¹ yola oldı: yola ola oldı M2.

269. Ebū Cehl (ü) Ebū Leheb (ü) Ebū Süfyān
Ebū Bekir bileydi daḥı ey cān¹⁰²

270. İrişdiler üçünci konağa çün
İrişdi çünki aḥşam yetdiler dün

271. Seḥerde Meysere ҡalkup oturdı
Daḥı boğçayı ortaya getürdi

272. Resūlullāhı Meysere uyardı
Aña cümle emānetleri virdi

273. Didi diñle sözüm ey māh-ı ‘ālem
Mübārek ḥatırına gelmesün ğam

[M1 22^b][M2 12^a]

274. Ḥadiceden ne kim eşitdi bildi
Muḥammede ҡamusın ‘arz ҡıldı¹⁰³

275. Ḥarīr atlas ҡumāşları geyürdi
Daḥı dülbendini hem şarıvirdi

276. Daḥı yağlığı hem ḥūb destemāller
Taḳındı vaşf idemez anı diller

277. Daḥı zerrīn kemerli bir eyi at
Getürdi didi gel bin yā Muḥammed¹⁰⁴

278. Süvār oldı Muḥammed çünki aña
Bu işi kim görürse ҡıldı taña

279. Yüridi kārübān oldı revāne
Ki ta‘zīm itdiler Faḥr-i cihāna

[M1 23^a]

280. Şabāḥ oldı anı gördi görenler
Murāda irdi çün anı sevenler

281. Ebū Bekir anı gördi sevindi
Ḥasūd olanlar anda oda yandı

¹⁰² bileydi: bildi M2.

¹⁰³ ‘arz ҡıldı: ‘arz eyledi M2.

¹⁰⁴ zerrīn: müzeyyen M2.

282. Bu vech-ile çü getdiler iki gün
Ebū Cehl ile (E)bū Leheb-i mel‘ün

283. Didiler Meysereye ey ulumuz
İ bizim cānımızdan sevgülümüz

284. Nedendir buña böyle ‘izzet hürmet
Dağı bu aşil libās hem ‘Arabī at¹⁰⁵

[M1 23^b]

285. Revādur ol size eylese hizmet
Bile hizmetiñüz cānına minnet

286. Sen aña hizmet eyleyüp neylersin
Ki kendi kendini tahfif eylersin¹⁰⁶

[M2 12^b]

287. Bu sözleri eşitdi Meysere çün
Didi kim ne sözün vardır i mel‘ün

288. Bu kamu māl ü milk cümle anıñdır
Belki Hadīce-i Kübrā anıñdır¹⁰⁷

289. Bilesin ben dağı anıñ kuluyam
Ki akçe-sile alınmış kuluyam

[M1 24^a]

290. Ne kim hüküm eylerise anı kılam
Velākin ben dağı şöyle bilürem¹⁰⁸

291. Kamu maḥlūkdan uludur Muḥammed
Ḥaḳıñ sevgili kuludur Muḥammed

292. Ḥaḳıñ sevgili kulu gerçi çokdur
Velākin Muştafā maḥbūbraḳdur

293. Kamu düşmān bu sözleri eşitdi
Ḥased nārına yanuban tutuşdı

294. Ebū Bekir bu sözleri eşitdi
Hezār taḥsīn ile aña eyitdi

¹⁰⁵ Vezin kusurludur.

¹⁰⁶ Vezin kusurludur.

¹⁰⁷ Vezin kusurludur.

¹⁰⁸ eylerise: eyler ise M2.

[M1 24^b]

295. Didi yā Meysere ne hoş didiñüz
Be-gāyet hūb toğrı söylediñüz
296. Yüzin aķ āferīn ey merd-i ‘ālem
Ki kıldıñ düşmeniñ bağrını pūr-ğam¹⁰⁹
297. Yola oldılar andan çün revāne
Varuban ķondılar bir hūb mekāna
298. Ki andan gitdiler günlerde bir gün
Ki Buḡayra yerine irdiler çün

[M2 13^a]

299. O yer içinde bir rāhib var-idi
Aña Buḡayra rāhib dirler idi¹¹⁰
300. Kāmu ḡalk anı eşidüp bilmiş idi
Anıñ vaşfı cihāna ṭolmış idi¹¹¹

[M1 25^a]

301. ‘İbādet eyler idi meskeninde
Ki kā’im olmuşdı ‘İsā şer‘inde¹¹²
302. Beher yevm aḡşam(ın)dan şā’im idi
Giceler şubḡadañ hem kā’im idi¹¹³

303. Anıñ işi ki ‘ilm-ile ‘ibādet
Oḡuyup yazmak u ḡalvet riyāzāt

304. Meger Tevrāt içinde Muştafāyı
Daḡı İncilde hem ol bedr-i ayı

305. Temāmet oḡuyup hem bilmiş idi
Derūndan aña müştāḡ olmuş idi

306. Nice idüğini na‘t ü şıfātı
Daḡı anıñ güzide mu‘cizātı¹¹⁴

[M1 25^b]

307. Cihān anıñ içün oldu muḡaḡḡaḡ
Daḡı ḡūrī ḡuşūrī cennet uçmak

¹⁰⁹ pūr-ğam: yer M2.

¹¹⁰ var-idi: var idi M2.

¹¹¹ Vezin kusurludur.

¹¹² Vezin kusurludur.

¹¹³ Giceler şubḡadañ hem kā’im idi: - M2.

¹¹⁴ na‘t ü şıfātı: ni‘met ve şıfātı M2.

308. Gelecegin dağı āhir zamānda
Ola bu halk u ‘ālem aña bende
309. Kamu peygamber anıñ ‘izzetine
Gire(ler) cennete anıñ hürmetine
310. Toğısar Mekke şehr içinde ol māh
Yaqın qaldı mu‘ayyen oluñ āgāh¹¹⁵

311. Ki qanda gider-ise bilgil anı
Ola bir pāre bulut sāye-bānı

[M1 26^a]

312. Dağı hem kārübānla gidecegin
Bu yollarda ne qılup n’idecegin¹¹⁶

[M2 13^b]

313. Temāmet ‘ilm içinde görmüş idi
Anıñ-(i)çün aña gōñül virmiş idi

314. Mūnācāt eyleyüp didi İlāhī
Ki sensin cümle maḥlūquñ ilāhı¹¹⁷

315. Cemī‘-i qullarıñ ma‘būdı sensin
Kamu ‘ābidleriñ maqşūdı sensin

316. Dikenden gül şadeften dürr virensin
Kamu halka murād(ın) irgürensın

317. Bu kemter qulıñıñ oldur murādı
Esirge luṭf idüp bu ben ‘ibādı

[M1 26^b]

318. Dilerim ol zamāna irgüresin
Anıñ maḥbūb cemālin gösteresın

319. İlāhī sen beni andan ayırma
Resūlüñ görmeyince cānım alma

320. Beni eyle hem anıñ ümmetinden
Cüdā eyleme āhir himmetinden

¹¹⁵ Yaqın qaldı mu‘ayyen oluñ āgāh: Yaqın kıldı mu‘in olıñ aña M2.

¹¹⁶ kārübānla: kārübānıñla M2.

¹¹⁷ İlāhī: İlāhī ki M2.

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

321. Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

322. Ger diler iseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muşţafā

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

[M1 27^a]

323. Çünki rāhib du‘āı böyle kıldı
Du‘āsı Ḥaḳ ʔatında maḳbül oldu¹¹⁸

324. Pes Allāhu Te‘ālā kıldı taḳdīr
Muḥammediñ yüzünü göre ol pīr

325. Ne vaḳit gele Mekke kārübānı
Çıḳup şavma‘adan gözlerdi anı¹¹⁹

326. Baḳuban göremezdi ol buludı
Zirā anıñ beşāreti ol idi

327. Yine girüp oturup ḥalvetine
Getürüp hem kitābları öñine

[M2 14^a]

328. Yine bir yıla dek ‘āşık-ı ḥayrān
Dökerdi gözlerinden yaş-ıla ʔan

[M1 27^b]

329. Ki her yıl bunı böyle eyler idi
İlāhī sen müyesser kıl dir idi

330. Bu ḥāl üzre ki otuz yıldan artıḳ
Aḳardı göziyāşı silden artıḳ¹²⁰

331. Ki her kimse yaḳīn gelse o pīre
Gider olsa ticārāta ya seyre¹²¹

332. İnerlerdi devesinden atından
Süvār gitmezdi şavma‘a ʔatından¹²²

¹¹⁸ Vezin kusurludur.

¹¹⁹ kārübānı: kābānı M2/ şavma‘adan: ma‘adan M2.

¹²⁰ göziyāşı: gözyāşı M2.

¹²¹ ticārāta: ticārete M2.

¹²² Süvār gitmezdi: Gitmezdi M2.

333. Kamu halk aña müştāk-idi ey cān
Velākin kendüyi kıldı pinhān¹²³

334. Ki halkdan ‘uzlet ider kendüsini
.....¹²⁴

[M1 28^a]

335. Ki irdi anda Mekke kārübānı
Varup bildirdiler Buḥayrāya anı¹²⁵

336. Segirdüp şavma‘a üstüne çıkdı
O gelen kārübāndan yaña baqdı

337. Görür bir aq bulut kim kārübānda
Nereye gitse bile gider anda

338. Bilür taḥkīk kim gelmişdur(ur) Aḥmed
Ki bunda zāhir olmuşdur Muḥammed

339. Sevindiginden anıñ ‘aqlı gitdi
Yirinden kendisin aşğa atdı

[M1 28^b]

[M2 14^b]

340. Haqıñ ismini getürdi diline
Haṭā gelmedi hiç anıñ kılına

341. Segirdüp kārübāna qarşu vardı
Gelirken kārübān halk’anı gördi

342. Kamusı atlarından inmiş idi
Yönüni şavma‘aya dönmüş idi

343. Kimi yüzün sürer toprağa ey yār
Kamu el kaldırup ḥacāt dilerler

344. Görürler ol ‘aziziñ geldigini
Hem ol dem anda ḥazır oldığını

345. Gelüp bunlara çün virdi selāmı
Didi kim eşidiñ ey ḥās u ‘āmı

[M1 29^a]

346. Yüki bunda koyup bize gelesin
Ta‘ām ḥazırladım şöyle bilesin

¹²³ müştāk-idi: müştāk idi M2.

¹²⁴ - : Göremezdi kimse kimseler yüzini M2.

¹²⁵ Vezin kusurludur.

347. Didiler ey ‘azîz n’ola varalım
Varup dergâhına yüzler sürelim

348. Ki Buḥayrâ şavma‘aya döndi gitdi
Şād u ḥandān meskenine irişdi¹²⁶

349. Nice ḳurbān kesüp aşlar pişürdi
Ḥaḳḳa ḥamd ü şenā dilinde virdi

350. Hemān-dem indirüben yüklerini
Dirüp bir yere cümle varlarını

[M1 29^b]

351. Ḳumāş beklemege ḳodılar ādem
Muḥammed bunda ḳalsun didiler hem

352. Yüriyüp vardılar anda revāne
Ulular şadra geçdi kāmūrāne

[M2 15^a]

353. Buḥayrâ ḥāzır itmişdi ta‘āmı
Didi kim geldiñiz mi hep tamāmı

354. Ebū Ceh(i)l didi kim hep geldi bunda
Bu araya lāyık ādem yok anda

355. Ebū Bekir didi kim ey ‘azîzim(iz)
Ki bir yigit ḳalupdur diñle sözüm(üz)

[M1 30^a]

356. Adı anıñ Muḥammed Muştafādır
Yüzün görmek anıñ ‘ayn-ı şafādır

357. Ḳamumuzdan anıñ aşlı uludur
Anıñla hem-dem olmak sevgülüdür

358. Eşitdi bu sözi Buḥayrâ (çü) bildi
Muḥammedden yaña hem ‘azm ḳıldı

359. Görür ol aḳ bulut daḥı yerinde
Ḳumāş durduḡı yerin üzerinde¹²⁷

360. Hemīn ‘azm eyleyüp segirdi vardı
Bu ḳavme ol naḳar eyledi gördi

361. Ki anda göriser server yüzini
Olup ḥayrān unutdı kendüzini

¹²⁶ Vezin kusurludur.

¹²⁷ Görür ol: Görür M2.

[M1 30^b]

362. Görür kim berķ urur alnında nūrı
Mişāl olmaz aña cennette hūrī¹²⁸

363. Yanağı ğonca gülden dağı terdir
Yüzi güneş anıñ alnı kamedir

364. Dişi dürri dağı yāķūta beñzer
Sözi sükker lebi kevşere beñzer

365. Siyeh ebrūları dönmüş hilāle
Diler kim benzeye ħad[d]ine lāle

366. Gören ‘aynın olur vālih-i ħayrān
Olur ‘aşķ-ıla anıñ bağı biryān¹²⁹

[M2 15^b]

367. Sanasın servidür ol ħadd-i bālā
Muşavvir ħūb yaratmış Ħaķ Te‘ālā¹³⁰

[M1 31^a]

368. Nereye gitse idi kim o server
Ķoķardı hefteye dek misk ü ‘anber

369. Hemān gördi Buĥayrā ‘aķlı gitdi
Yine ğayret idüp ‘aķlını dirdi

370. Birazdan ‘aķlını başına dirdi
Elin öpüp yüzün yüzine sürdi

[Gazel]

1. Didi ey benim ārzū eyledigim
Gice gündüz yolını gözledigim

2. Otuz yıldan beri ħasret yaşını
Dökerdi gözlerim ey mihribānım

3. Seniñ ‘aşķıñla geçmiştir bu ‘ömrüm
Seniñ şevķiñle devr ider zamānım¹³¹

[M1 31^b]

4. Bi-ĥamdillāh müyesser oldı āķır
Bī-çāre bülbülem sen gülüstānım

¹²⁸ cennette: cennede M2.

¹²⁹ vālih-i: vāllāh M2/ biryān: bīrān M2.

¹³⁰ Muşavvir: Muşavver M2.

¹³¹ Seniñ ‘aşķıñla geçmiştir bu ‘ömrüm: - M2.

5. Giceler şubha deñlü hasretiñle
Eridür taşları āh u fiğānım
6. Tažarru‘lar kılup dergāh-ı Hākdan
Seniñ dīzārıñ idi ārzūmānım
7. Eger yazarlar-ise āh u zārım
Kalem şerh idemezdi dāsītānım¹³²
8. Kitāblarda okuyup bilmiş idim
Seniñ evşāfın ey Faḥr-i cihānım¹³³

[M1 32^a]

379. Bu şi‘ri okıdı çün didi ey yār
Seniñ-(i)çündür bu ḥizmetler ne kim var¹³⁴

[M2 16^a]

380. Muḥammediñ elin eline aldı
Hemān-dem toğrı şavma‘aya geldi¹³⁵
381. Kamunuñ üzerine kıldı taḳdīm
Ebū Ceh(i)l diledi kim men‘ ideyim
382. Didi Buḥayrā aña (kim) ne sözüñ var
Ki söylemege ey la‘īn-i murdār¹³⁶
383. Ḥitāb idüp didi diñle bu sözi
Ki da‘vet eylemişem cümleñüzi

[M1 32^b]

384. Muḥammed için olmuşdı ziyāfet
Ben itmezdim size zerrece rağbet
385. Daḥı ben böyle iderem şehādet
Muḥammeddir aşıl ehl-i sa‘ādet
386. Biliñ āḥir zamān peygamberidir
Daḥı cümle nebīler serveridir
387. Bunuñ yüzi şuyına kā’inātı
Ḥudā ḥalk eylemişdir mümkinātı
388. Eger bu olmasa (idi) ol[a]maz idi
Cihāna cinn ü ādem gelmez idi

¹³² yazarlar-ise: yazarlarsa M2/ dāsītānım: āsitānım M2.

¹³³ bilmiş idim: bilmiş idi M2.

¹³⁴ Seniñ-içündür bu ḥizmetler ne kim var: Seniñ-çündür bu ḥizmetler kim var M2.

¹³⁵ şavma‘aya: ma‘aya M2.

¹³⁶ la‘īn-i murdār: la‘īn murdār M2.

[M1 33^a]

389. Bu sözi böyle didi dağı tırdı
Varuban halka tiz ni‘met getürdi

390. Yenildi vü içildi dürlü ni‘met
Du‘ā kılındı vü dağıldı şöhet

391. Durıgelüp icāzet dilediler
Hemîşe himmetiñ olsun didiler

392. Durup Muḥammedi gönderdi vardı
Yine tekrār yüzün yirlere sürdi

[M2 16^b]

393. Budur senden dileğim yā Muḥammed
Kaçan kim saña irişür nübüvvet

394. Beni de ümmetiñden eyleyesin
Yarın şefā‘atıñle toylayasın¹³⁷

[M1 33^b]

395. Şükürler eyleyüp didi kim ey māh
Murāda irmişem elḥamdülillah

396. Tażarru‘lar (i)le ayrıldı Buḥayrā
Fiğānından tılardı kūh-i şahrā¹³⁸

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

397. **Ger bu ‘ālem halkı dirse şubḥ u şām**
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

398. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

399. Çü yola kārübān oldu revāne
Yine at çekildi Fahr-i cihāna¹³⁹

400. Bular günlerde bir gün irdi Şāma
Ḥaber irişdi cümle ḥaş u ‘āma

[M1 34^a]

401. Çıkuban Şāmīler karşıladılar
Size Allāh mu‘in olsun didiler

¹³⁷ eyleyesin: eyleye sen M2.

¹³⁸ kūh-i şahrā: gevher-i şahrā M2.

¹³⁹ Yine at çekildi: Yine çekildi M2. Vezin kusurludur.

402. Varup hanelere kondı tamāmı
Odalar tutdılar hāş-ıla ‘āmı
403. Şu deñlü fā’ideler itdi(ler) bunlar
Kimesne görmemişdi şöyle kim var¹⁴⁰
404. Didiler kim geliriz biz buña çok
Ki böyle fā’ide itdigimiz yok¹⁴¹
405. Ebū Bekir didi Meysere ey cān
Muhammed hizmetindendir bu ihsān
406. Didi Meysere gerçek söylediñiz
[M1 34^b][M2 17^a] Muhaqqakdur anı kim siz didiñiz
407. Ki ben beni bilelden berü ey şāh
Ticārete gelürem bunda her māh
408. Ki bu fā’idei görmüş degilem
Bu işiñ sırrına ırmış degilem¹⁴²
409. Hadiceniñ hisābsız oldu mālı
Sevinüp Meysere buldı kemālı
410. Cuhūdların meger bed-nāmı idi
Şehirden kamosı taşraya çıktı
411. Bular bir ulu şahrāya donandı
Tenefler kurulup kandiller yandı
[M1 35^a]
412. Dediler geliñiz biz de varalım
Nice bed-nām iderler bir görelim¹⁴³
413. Ebū Bekir Meysere Ebū Süfyān
Ki Mekke uluları cümle a‘yān¹⁴⁴
414. Muhammedi bile aldılar ey yār
Varalar seyr içün ol gice bunlar¹⁴⁵

¹⁴⁰ itdiler: itdi M2.

¹⁴¹ buña çok: buña bir çok M2.

¹⁴² fā’idei: fā’ide M2.

¹⁴³ bir görelim: görelim M2.

¹⁴⁴ Vezin kusurludur.

¹⁴⁵ seyr: seyre M2.

415. Görürler kim kamu yeyüp içerler
Ki bunlar üstüne saçu saçarlar¹⁴⁶
416. Olar odlar yakup secde iderler
Ki bunlar adına mecūsī dirler
- [M1 35^b] 417. Kamusı yeyüp içüp şād u ḥandān
Kimi mest kimi serhoş kimi ḥayrān
418. Muḥammed Muştafā çün bunı gördi
Ki bir kez bunlara karşı üfürdi
419. Kamunun ol sâ‘at söyündi odı
Nicenîñ korḥusundan şındı ödi¹⁴⁷
- [M2 17^b] 420. Nice kim ceḥd idüp yakamadılar
Bize bu ne muşibetdir didiler
421. O itlerin var idi bir ulusı
Kamunîñ ihtiyârı sevgülüsi
422. Didiler bize bildir bu ne ḥâldir
Bu işde cümlemiz hem bî-mecâldir
- [M1 36^a] 423. Didi kim Mekke kavmini bulunuz
Muḥammed bunlar-iledir biliñüz
424. Gelecekdir zîrâ āḥir zamānda
Gele hem kārübān kavm-ile bunda
425. Muḥammedîñ gelecegi zamāndır
Bilüñüz kim bu aña hem nişandır
426. Nazarı irdi [ol] putlara yakîn
Söyündi odı kandilleriñ hemîn¹⁴⁸
427. Biliñüz kim cihāna geliserdir
Kamu dînleri bâṭıl kılısardır
- [M1 36^b] 428. Nişānın deyüvirdi bir bir anîñ
Didi kim ol bunda taḥkîk bilesiñ¹⁴⁹

¹⁴⁶ içerler: içeler M2/ Ki bunlar üstüne saçu saçarlar: Ki bunlarıñ adına mecūsī dirler M2.

¹⁴⁷ Kamunun: Kamusun M2.

¹⁴⁸ Seyündi: Söndi M2.

¹⁴⁹ Vezin kusurludur.

429. Anıñ hükmi  ta cümle cih nı
Musah har eyleye kevn   mek nı
430. Ki ‘asker cem’ idüp kılıç çeke ol
Nice ba lar kes p  anlar d ke ol¹⁵⁰
431. Bu sözleri e itdi   n ol itler
Aradı Mekke  avmini ol itler
432. Be-  yet Meysereye  or u d  di
Eb  Bekre da ı pek  avf iri di
433. Alup Meysere ol Fa r-i cih nı
Ki cübbe altına  a ladı anı
434. Be-  yet cehd idüp bulamadılar
Ki  anda id gin bilemediler
435. O gice k rubb n oldu rev ne
G ne   o uncaya dek (hem) bu cih na¹⁵¹
436. Bular  at  eylediler bir  onak yir
Sel met  urtılup anda yigit p r
437. Y ridiler  amusı  ona g  e
Cem ‘i   d u  and n yeye i e
438. Y  in  almı dı Mekke     onak yir
Neler  ılar g r  n ol  ayy   K dir
439.  amu Mekke uluları dirildi
Ki cümle Meysere  atına geldi
440.  a an kim ol yire gelseler ey y r
 alarlar buradan m jdecı bunlar
441. Ki Meysere  alem aldı eline
Getürdi All h adını diline
442.  ad ce   t na t z yazdı n me
Ne günde varup irdigini   ma

[M2 18^a]

[M1 37^a]

[M1 37^b]

¹⁵⁰  anlar d ke ol: kes p  atledir ol M2.

¹⁵¹  o uncaya dek hem: do unca dek M2.

443. Dağı Buğayrā hikāyātın tamāmı
Nice konulduğunu ḥāş u ‘āmı¹⁵²

444. Bu seferde dağı hem kārubānıñ
Niçesi fā’ide itdigin anıñ

[M1 38^a]

445. Dağı hem bu cuhūdlar bed-nāmında
Didi hem nice[si] olmuşdur anda

446. Niçesi olmuşdı yārānı bir bir
Ne kim olmuşdı anı kıldı taḳrīr¹⁵³

[M2 18^b]

447. Didi ey ulular diñleyiñiz siz
Ki müjdeci kimi gönderelim biz¹⁵⁴

448. Didi kim ben revā gördüm Muḥammed(i)
Varup müjdeleye hem geye ḥil’at(i)

449. Ḳamusından Muḥammede revādır
Ki evlād-ı Ḥalīl-i Muştafādır

450. Ebū Cehil Ebū Leheb eşitdi
İkisi de ta’anlı sözler itdi

[M1 38^b]

451. Didiler bu söziñ hiç aşlı yoḳdur
Cilāsından bu ‘asker(i) içre çoḳdur

452. Didigiñüz kişi yolu ne bilür
Yarım mīl gitmeden yolu yañılır

453. Ol aşlı kişi hīç anı ider mi
Gice ile ṭurup yola gider mi

454. Eşitdi Meysere didi kim vallāh
Ümīdim bu durur (ki) şaklaya Allāh¹⁵⁵

455. Ḥudā şaşırmaya yolunda anı
Selāmet ilete Faḥr-i cihānı¹⁵⁶

[M1 39^a]

456. Getürdi nāmei virdi eline
Ḥudā irsāl ide Mekke yolına

¹⁵² Vezin kusurludur.

¹⁵³ Vezin kusurludur.

¹⁵⁴ ey ulular diñleyiñiz: ulular iñleyiñiz M2.

¹⁵⁵ Ümīdim bu durur ki: Ümīdim ki M2.

¹⁵⁶ ilete: eyle M2.

457. İdüp cehdi oluñ yola revāne
Ki didi şubhadañ yüri var ana

458. Hemān uykuyı terk idüp gidesin
Şu nāmei Hādiceye viresin

[M2 19^a]

459. Bilüp sağlığını oluban şād
Ola hem qalbi anıñ ğamdan āzād

460. Gidüp mektub alup bize gelesin
Ki yolda bize qarşı getüresin

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

[M1 39^b]

461. Tiz hecın egerleyüp bindirdiler
Muştafâyı müjdecı gönderdiler

462. **Ger bu 'ālem halkı dirse şubh u şām**
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām

463. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt ber-Resül-i Muştafā¹⁵⁷

464. Seyyid-i 'ālem Muhammed ol gice
'Azm-i Mekke kıldı getdi ol gice

465. Gider-iken gözine uyku gelür
Ya'nı kim şeytān aña fırsat bulur¹⁵⁸

466. Deveniñ yularından yapışur ol
Yoldan ırak yire iletür ol¹⁵⁹

[M1 40^a]

467. Hāk Te'ālā em(i)r ider Cebrā'ile
Devei getüre [o] toğrı yola

468. Ol sālāt indi aña Cibril-i Emīn
Devei yola getürdi ol hemīn¹⁶⁰

469. Çün uyurdı dağı uyanmadı ol
Kendi[ni] yoldan azdım şanmadı ol¹⁶¹

¹⁵⁷ diler-iseñ: dilerseñ M2.

¹⁵⁸ fırsat bulur: fırsat bilür M2.

¹⁵⁹ Vezin kusurludur.

¹⁶⁰ devei: deve M2. Vezin kusurludur.

¹⁶¹ Kendi: Kendini M2.

470. Sen uyurken toğrı yola getüren
Nice dürlü müşkil işin bitüren
471. Sen yetim-iken saña ihsân iden
İki cihâna seni sultân iden
- [M2 19^b]
- [M1 40^b]
472. Ümmetini hep saña bağışladım
Yâ Muhammed gör ne ihsân işledim
473. Ümmetiñden şöyle kim bir kimseniñ
‘Ömri yetmiş yıl dâlâletde anın
474. Geçse hergiz hiç ‘amel işlemese
Âhîret çün fikr idüp ğam yemese
475. ‘Âkıbet suçlarını ikrâr ide
Cân u dilden tevbe istiğfâr ide
476. Dise kim yâ Rabbi sığındım saña
Derdimendem ya‘nî dermân it baña¹⁶²
477. Suçunu bağışlayup rahmet kılam
Âhîretde meskenin cennet kılam¹⁶³
- [M1 41^a]
478. Biz gelelim yine söz evveline
Gitdi deve gine toğrı yolına
479. Hâk Te‘âlâ emr-ile [pes] ey cân
Ol sâ‘atde Mekkeye irdi hemân
480. Hâdiceniñ diñle imdi hâlini
Kimseye bildirmedi ahvâlini¹⁶⁴
481. Şöyle kim müştâk u ser-gerdân idi
Ağlamakdan dîdesi giryân idi¹⁶⁵
482. Gözlerinden dâ‘imâ dökerdi yaş
Ağlaşırldı aña kûl qaravaş¹⁶⁶
483. Dir idi kim müjdecî geldigini
Müjdeleyüp baña bildirse anı
- [M1 41^b]

¹⁶² Dise: Dilese M2.

¹⁶³ Suçunu bağışlayup rahmet kılam: - M2.

¹⁶⁴ Kimseye bildirmedi ahvâlini: Kimse bildirmedi anıñ hâlini M2.

¹⁶⁵ dîdesi: dîde M2.

¹⁶⁶ yaş: yaşı M2.

484. Ben anı mālımdan āzād ideyim
Daḥı çok nesne virüp şād ideyim
- [M2 20^a]
485. Şubḥ u şām bekler idi cāriyeler
Gice nevbetle uyurdu hem bular
486. Çün irişdi anda ol dem Muştafā
Ol yüzi gül alnı ay (u) bedr-i şafā
487. İki cāriye uyanıkdı hemān
Ḥadiceye müjdeledi şādımān¹⁶⁷
488. Çün Ḥadice eşidüben şād olur
Açıluban gül yüzi ḥandān olur
- [M1 42^a]
489. Emr ider ḥādimlerine tiz gidün
Müjdecii ḥaş odaya kondurun
490. Koşuşup ḥādım ü bevvāb vardılar
Ta‘zīm ile odaya indürdiler
491. Gördiler kim gelen Muḥammed Emīn
Ḥadiceye anı didiler hemīn
492. Çün Muḥammed geldigin işitdi ol
Şād oluban kendüsinden gitdi ol
493. Çün Ḥadice gördi geldi Muştafā
Şād u ḥandān [oldı] ḡāyet pür-şafā¹⁶⁸
- [M1 42^b]
494. Ḥādım aldı nāmei geldi aña
Okuyup şükr eyleyüp kıldı senā
495. Nāmei çünki okudı bildi ol
Ḥālıka yüz biñ şükürler kıldı ol
496. Nice ta‘zīm itdüğün Buḥayrā aña
Hem şehādet itdüğün öñden soña¹⁶⁹
497. Didi varıñ idüñüz Muḥammede
Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm Aḥmede¹⁷⁰

¹⁶⁷ Ḥadiceye: Ḥadice M2.

¹⁶⁸ Şād u ḥandān: Şād u ḥandān oldı M2.

¹⁶⁹ itdüğün: itdüg M2. Vezin kusurludur.

¹⁷⁰ ol ṭabībüm: o ṭabībüm M2.

[M2 20^b]

498. Kārübāndan kankı gün ayrıldı ol
Anı bildirsin bize ol pür-uşul

[M1 43^a]

499. Ol sâ‘at hādīm gelüp şordı revān
Kārübāndan kankı gün çıkdın i cān

500. Dir Muḥammed kim bu gice gelmişem
Üç sâ‘at geçdigi dem ‘azm itmışem

501. Didi hādīm bu gice çıkmış ey yār
Üç sâ‘at geçdügi dem olmuş süvār

502. Didi kim kalmadı şekkim yā ilāh
Budur ol iki cihānda pādīşāh

503. Bu durur Tevrātda ve İncilde ol
Ḥāteme’n-nebiyyīn Muḥammed Resūl¹⁷¹

504. Çeşnigirlere buyurdı ol nigār
Tiz tā‘am hāzır idiñ didi ey yār

[M1 43^b]

505. Pes tā‘am çekildi anlar yidiler
Şoñunda elḥamdülillah didiler

506. Bir ağır bahālu kaftān virdiler
Muştafānıñ egnine geydir(de)diler

507. Didiler gider misin ol cānibe
Kārübāna yā sa‘ādet-ḥāneye

508. Didi kim ben kārübāna giderim
Nāme yazılsun varu ‘arz iderem

509. Nāmei yazdı Ḥadīce ol zamān
Virdiler Muḥammede oldu revān

510. Kārübāndan yaña çün ‘azm eyledi
Derd-ile bir kerre yā Allāh didi

[M1 44^a]

511. Ḥaḳ Te‘ālā emri ile bil ey yār

[M2 21^a]

Şubḥ-ı şādık toğmadan ol merdigār

512. Ol konaḳda kārübāna irdi ol
Dostları şād oldu düşmānı melül

¹⁷¹ Bu durur: Budur M2. Vezin kusurludur.

513. Uyanup almış idi hep tacirn
Yuklerini yukledirler şadımn

514. Grdiler ki ol Muammed Muştafa
Karşıdan gelp durur ol pr-şafa

515. Eb Cehil Eb Leheb şad olup
Ta'n idben ahaha-y-ıla glp¹⁷²

[M1 44^b]

516. Dimedim ki ben saa ya Meysere
Ya nic'dem gnderesiiz gre

517. Yoldan azmış bu gice yol bul(a)mamış
Nereye varacaın bilememiş

518. Geliyor kim bir aber şoru aa
Bu muşibetler sehil işdir aa

519. Meysere bu szleri eşitdi n
Dşmeni ta'nından oldu barı n

520. Pes Eb Bekir daı oldu mell
Ol s'at iinde irdi (o) pr-uşl

521. İre gelp bunlara virdi selm
Pes selmın aldı anda ş u 'm¹⁷³

[M1 45^a]

522. Grdiler eninde geymiş il'ati
Devleti pyende ve hem şal'atı

523. şundı Meysereye ol nmei şh
lgule dşdı bu alk ire n-gh¹⁷⁴

[M2 21^b]

524. Meysere nmei oudı bildi
Cmle alk bu işe ayrn aldı¹⁷⁵

525. Grdiler kim bu cevb adeni
Bildiler kim mhr anıdır at anı(dır)¹⁷⁶

526. Eb Bekir Meysere şad oldılar
Budur Allhı abibi didiler¹⁷⁷

¹⁷² Vezin kusurludur.

¹⁷³ anda ş u 'm: anda aldı ş u 'm M2.

¹⁷⁴ ol nmei şh: nmei ol şh M2.

¹⁷⁵ Vezin kusurludur.

¹⁷⁶ at anıdır: atı anı M2.

¹⁷⁷ didiler: dilerler M2.

[M1 45^b]

527. Ebū Cehil Ebū Leheb oldılar
Ĥor oluban nās atında aldılar
528. Didiler bu cāduluk durur ‘ayān
Ki üç günlük yolu bir günde varan
529. Varuban hem girü gelmek ola mı
Bunda ‘ lemd  kimesne ıla mı
530. **Ger bu ‘ lem ĥalkı dirse ŗubĥ u ŗ m**
Medĥ olunsa ĥaŗre dek olmaz tam m
531. **Ger diler-ise  bula c n  af **
Vir ŗalav t ber-Res l-i Muŗtaf ¹⁷⁸

[M1 46^a]

532. K rub n ĥalkı  n oldılar rev n
Gelüben günlerde bir gün ŗ dım n
533. Mekkeni  ŗehrine irdiler tam m
arŗu geldi bunlar içün ĥ ŗ u ‘ m
534. Her kiŗi meskenine iriŗdiler
avm u arındaŗ-ıla avuŗdılar
535. Meysere iriŗdi daĥı ŗ dım n
Ĥ dicieni  b righ na hem n
536. Didi Ĥ dice Muĥammed inmesin
Aĥ-ıla varsun eve yorulmasın
537. Pes seyisler   ne d ŗ p gitdiler
Eb  T lib evine ilettdiler¹⁷⁹

[M1 46^b]

538.  n Eb  T lib ‘ tike gördiler
Ĥamd idüben Ĥ l a ŗ kr etdiler

[M2 22^a]

539. Gelüben ikisi de g r ŗdiler
Birbirine ĥ llerin ŗoruŗdılar¹⁸⁰
540. Bu aradan ge di eyy m bir zam n
 yle umarlar Ĥ diceden ‘ay n

¹⁷⁸ diler-ise : dilerse  M2.

¹⁷⁹ Eb  T lib evine ilettdiler: - M2.

¹⁸⁰ Gelüben ikisi de g r ŗdiler: - M2.

541. Ya'nî kim akça vü altun göndere
Pes Muhammedin 'ulûfesin vire

542. Geçdi bir ay kim eşer belürmedi
'Ulûfesin Aḥmediñ göndermedi

543. Dir 'Ātike ey birāder varayın
Ol kerîmeye anı aındırayın

[M1 47^a]

544. Dir Ebū Ṭālib aña kim sākin ol
Kimseniñ ḥaḳḳın yemez ol öyle bil¹⁸¹

545. Bî-kıyās māl şimdige gelmiş durur
Belki anı deftere almış durur

546. Şimdi anlar ider ol mālî hisāb
Varma zinhār virme anlara 'itāb

547. Geçdi bir ay yine fāriğ oldılar
Yine ikisi bir araya geldiler

548. Dir 'Ātike zāhir unutmuşdur ol
Zirā ḡāyet şuḡlî çok eşḡālî çok

549. Pes icāzet vir baña kim varayım
Ne sebep(den) olmuş durur bir göreyem¹⁸²

[M1 47^b]

550. Dir Ebū Ṭālib ki n'ola varasın
Olmaya zinhār teḳāzā viresin

551. Söyledigin sözi söyle rif('at-)ile
Ḥāṭıra doḳına sözün kim bile¹⁸³

552. Hem dahı bizden selām irgüresin
Ḥāk-i pāyine yüzler süresin¹⁸⁴

[M2 22^b]

553. Her ne kim iḥsān iderse alasın
Az u çok dimeyüp alup gelesin

554. Bu yaña geldiñ Ḥadice ḥāline
Diñle imdi fikri nedir ḥāline¹⁸⁵

¹⁸¹ ḥaḳḳın: ḥaḳḳı M2.

¹⁸² Ne sebebeden olmuş durur bir göreyem: Ne sebep olmuşdur bir göreyim M2.

¹⁸³ Bu beyit M2 nüshasında eksik ve tek bir mısırda verilmiştir.

¹⁸⁴ Vezin kusurludur.

¹⁸⁵ Bu yaña: Buña M2.

[M1 48^a]

555. Şubḥ u şām fikr-i ḥayāl-i yār ile
Gönlünü eglerdi ol server ile¹⁸⁶
556. Gice gündüz uyku girmez gözine
Gözi yāşı incü dizer yüzine
557. Çeşm-i mesti lā-cerem giryān idi
Şöyle kim müştāk-ı ser-gerdān idi
558. Dir idi kim yā İlāhe'l-'ālemīn
Maḥremim ola Muḥammede'l-Emīn
559. Ben za'īfeyi aña itgil naşīb
Kıl beni cāriye aña yā Mucīb

[M1 48^b]

560. Yanar idi bülbül-i şeydā gibi
Gözleri yāşı akar deryā gibi
561. Gerçi ağlar şubḥ u şām nālān ider
Anı kimseye dimez pinhān ider
562. Halka izhār idemez aḥvālını
Kendi bilür gine kendi hālını
563. Dir eger ben akça altun gönderem
Ya'nī [kim] Muḥammediñ ḥaqqın virem
564. Belki akça ile gelin alalar
Anı kendülere maḥrem kılarım
565. Ben anıñ dīzārından maḥrūm ḳalam
Tā-ebed bu derde yanup yaḳılam

[M1 49^a][M2 23^a]

566. Hāk baña ol günleri göstermesün
Ayrılığı kimselere virmesün
567. Bu işe ben şabr idemem ne ola
Kim bile kim 'Ātike bunda gele
568. Söz açuban anı sırdaş ideyin
Gizli fikrimi aña fāş ideyin
569. Hāk 'ināyet eyleye tevfiḳ ola
Ol Resūlden derdime dermān ola

¹⁸⁶ ḥayāl-i yār ile: ḥayā yār-ile M2.

570. Gözler idi dā'imā yolları ol
Kankı gün gele 'aceb dir idi ol
- [M1 49^b]
571. 'Ātike daḥı 'ayān oldı hemān
Pes sa'ādet-ḥāneye irdi hemān
572. Didi bevvāblar Ḥadīce anaya
Devletiñ pāyende olsun ḡāniye
573. 'Ātike gelüp sa'ādet-ḥāneye
Destūr ister buluşa Ḥadīceye
574. Pes Ḥadīce karşı geldi gülerek
'İzzet ü ta'zīm ü ikrām kılarak¹⁸⁷
575. Aldı elini eline ol zamān
Getürüp şadra geçirdi [pes] hemān
576. Ortaya yayıldı çün şofra şumāt
Yinilüp içildi çün kandı nebāt
- [M1 50^a]
577. Dir 'Ātike söz açup ba'de't-ṭa'ām
Ebī Ṭālib ḥāk-i pāyine selām
578. Ne virirse dürr-i yetīme daḥı
Anı ḥarc idüp getürelim aḥī
- [M2 23^b]
579. Anıñ ile anı evlendirevüz
Bir kişi zādei gelin alavuz
580. Çün eşitdi bu sözi ol mähıveş
Şaçı leylidür hemān yüzi güneş
581. Kızaruban oldı beñzi lāle-reng
Gül eger görse olur ḥayrān u reng
582. (Ḥadīce) dir 'Ātikeye eyā cān u cihān
Yoluna olsun fidā cān-ıla ten
- [M1 50^b]
583. Didi kim ben sābıka düş görmüşem
Hem düşümi ehline yordurmuşam
584. Gökdeki bedr olmuş ey indi revān
Şāğ yanımda dizime kondı hemān

¹⁸⁷ 'İzzet ü ta'zīm ü ikrām: 'İzzet ta'zīm ikrām M2.

585. Nura ğarķ oldu cihān ol dem hemīn
Cennet oldu ğūya [kim] rūy-ı zemin

586. Ta‘bīr itdi bir kiři bu dūřūmi
Ėayra yordı giderūp teřvīřimi¹⁸⁸

587. Dir gele peygamber-i āhīr zamān
Kim řerī‘at-(i)le ęola işbu cihān

[M1 51^a]

588. Ola ismi hem Muğammed Muştafa
Ėātīmū‘l-enbiyādır ol pūr-řafā¹⁸⁹

589. Cūmle peygamberden ulu ola ol
Ėaķķa ansız kimse bulamaya yol¹⁹⁰

590. Ehl-i İslām ięre ol maĖmūd ola
Bir adı dağı Ėabībullāh ola

591. Vaķti gelmiřdir kim ol ide zūĖūr
Anıñ-ięündür ķamu cennet ü Ėūr

[M2 24^a]

592. Ėaķķ idiserdir seni aña nařīb
Senüñ-ile hem-dem ola ol Ėabīb

593. Dir Ėadīce ‘Ātikeye nem ki var
Ben size cāriye olam bağt-i yār

[M1 51^b]

594. Sizde ya‘nī ķılar-iseñüz ķabūl
Cānıma minnet ķılam öyle bil¹⁹¹

595. Ol Ėabībullāh Muğammed Muştafa
İncīl ü Tevrātda medĖ itmiş Ėudā

596. Gelecek aña hem Cibrīl-i Emīn
Ėıla da‘vet ümmetini ol mu‘īn¹⁹²

597. Dilerem Allāh vire anı baña
Ėöldüre beni dağı öñden řoña

598. Niçe begler istemişlerdi beni
Siz bilürsiz istemedim anları

¹⁸⁸ Ta‘bīr itdi: Ta‘bīr idi M2.

¹⁸⁹ Ėātīmū‘l-enbiyādır: Ėātēmū‘l-enbiyādur M2.

¹⁹⁰ bulamaya yol: bulamaya M2.

¹⁹¹ ķılam: ķılarım M2.

¹⁹² Cibrīl-i Emīn: Cebrayīl Emīn M2. Vezin kusurludur.

[M1 52^a]

599. Bu düşü kim görelî umar idim
Benim ola Fahr-i ‘âlem dir idim
600. Bilürem bu māl u mülk-i fānīdir
İsterem ol dār-ı huld-ı bākīdür¹⁹³
601. Anıñ-içündür benim istedigim
Gice gündüz āh u zār(ı) eyledigim
602. Didi kim ‘Ātikeye tiz varasın
Ebū Tālībe haber eyleyesin¹⁹⁴
603. **Ger bu ‘âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām¹⁹⁵**

[M1 52^b]

[M2 24^b]

604. **Ger dilerseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resūl-i Muşţafā¹⁹⁶**
605. ‘Ātike çün diñledi bu sözleri
Yāş-ıla tıldı mübārek gözleri
606. Didi ey şāh-ı cihān hoş didiñüz
Gerçi bu sözleri şerh eylediñüz¹⁹⁷
607. İllā göñlüm hergiz inanmaz aña
Yoḥsa laṭīfe mi idersiz baña¹⁹⁸
608. Ağladığım budur ey şāhım benim
Ey saçı leylī yüzi māhım benim
609. Sıdk-ıla mı söyledinüz bu sözi
Ki inandır sözlerine siz beni

[M1 53^a]

610. Dir Hatice ‘Ātikeye bil iy cān
Tañrı haqqı-çün bu sözime inan¹⁹⁹
611. Bu sözi cān u göñülden söylerem
Şanma ki lāğ vü laṭīfe söylerem

¹⁹³ fānīdir: kānīdür M2.

¹⁹⁴ ‘Ātikeye: ‘Ātike M2/ eyleyesin: iylesin M2.

¹⁹⁵ Ger bu ‘âlem halkı dirse şubh u şām: Ger bu ‘âlem haşre dek olmaz tamām M2.

¹⁹⁶ Ger dilerseñ bula cānıñ şafā: - M2.

¹⁹⁷ ey şāh-ı cihān: şāh-ı cihān M2/ sözleri: sözler M2.

¹⁹⁸ idersiz baña: idiñiz siz baña M2.

¹⁹⁹ ‘Ātikeye: ‘Ātike M2.

612. Didi kim ſimden giri varın hemān
Mekke ulularını cümle ‘āyān
613. Cem‘ idüben babama gönderesin
Hem daḥı bunlara ögüt viresin²⁰⁰
614. Meskenetle söyleyeler sözlerin
Kim tekebbür kılmayalar özlerin
615. Kim eger ol rāzıyam dimez ise
[M1 53^b][M2 25^a] Tınmayup ſabr ideler her ne ise²⁰¹
616. Diyeler incinme gel ey iḥtiyār
Kim Muḥammed Muṣṭafādır baḥtiyār²⁰²
617. Cümle ecdādı ſerīfler aşıdır
Daḥı İbrāhīm Ḥalilīn neslidür²⁰³
618. Gerçi bu söz daḥı itmezse eſer
Tınmayup sözi kırlarlar muḥtaſar²⁰⁴
619. İnſāallāh anı rāzı kılarım
Ben aña neyleyeceğim bilürem²⁰⁵
620. Bunı eſitdi ‘Ātike çün hemān
Destür alup yoluna oldu revān
[M1 54^a]
621. Ol dem irdi Ebū Tālib katına
Naḳ(i)l idüp bu sözleri ol dem aña
622. Dir Ḥadice sizlere ider selām
ſerḥ ider her ne ki söyledi tamām
623. Ebū Tālib eſidicek ſād olur
Ḥamd ider Mevlāya ſükürler kıılır²⁰⁶
624. Pes hemān-dem oradan olur revān
Ki Ebū Bekre iriſür ſādımān

²⁰⁰ Hem daḥı bunlara ögüt viresin: - M2.

²⁰¹ Tınmayup: ſanmayup M2.

²⁰² incinme: incitme M2.

²⁰³ ſerīfler: peygamberler M2.

²⁰⁴ kırlarlar: kıllalar M2.

²⁰⁵ kılarım: kılarım M2.

²⁰⁶ eſidicek: iſitdicek M2.

625. Cümle sözleri aña takrîr ider
Ol dağı şükr ü tedbîr ider²⁰⁷
- [M1 54^b]
626. Tîz tut imdi Mekke ulularını
Minnet-ile cem‘ idüp her birini
627. Ben dağı anlar (i)le bile varayım
Hâk-i pâyine yüzimi süreyim
628. Çağıruban kişiler(i) cem‘ itdiler
Hadîceniñ babasına gittiler
629. Ebû Bekr-ile Ebû Süfyân bile
Geldiler kim sa‘y ide(ler) anlar ile
630. Ne ise ta‘zîm ü ikrâm kıldılar
Pes selâm virüp du‘âlar itdiler
- [M2 25^b]
[M1 55^a]
631. Aldı bunların selâmın ol hümâm
Şadra geçirdi buları bi’t-tamâm
632. Çeşnigîrlere işâret eyledi
Tîz ta‘âm geldi buları toyladı
633. Söz açıldı söyleyüp ba‘de’t-ta‘âm
Perde ref‘ oldı añıldı bu kelâm
634. Didiler ey şâh-ı cihân diñleñüz
Cümlemüzin sözi nedir añlañuz
635. Dileriz sizden ki maḥdûm zâdei
Viresiz Muḥammede Hadîcei
636. Anıñ ismidür Muḥammed[ü’l-]Emîn
Anıñ[-ı]la faḥr ider rûy-ı zemîn²⁰⁸
- [M1 55^b]
637. Hem emîn ü mustakîm hem uşlıdur
Dağı İbrâhîm Halîlin neslidür
638. Çün bu sözleri işitdi babası
Râzı olmayup dimedi nitesi

²⁰⁷ Vezin kusurludur.

²⁰⁸ Anıñla: Anuñ-ıla M2.

639. Didi kim ey bî-ḥayāl bu sözi
Nice dırsız delü gördüm ben sizi²⁰⁹

640. Ki Muḥammedü'l-Emîn kim var ola
Ki benim kızım aña maḥrem ola²¹⁰

641. Bir daḥı ger söyler olasız sözi
Nef(i)y iderdım buradan cümleñüzi²¹¹

642. Ki bilürsüz nice şāhlar istedi
Māl u mülki vireyim gelsün didi

[M1 56^a]

643. Her biri ḥük(ü)m issi idi tācidār
Kimseyi ol eylemedi iḥtiyār²¹²

[M2 26^a]

644. Söyle[me]yüp sākin oldılar hemān
Ḳıldılar ol demde tebdīl ü mekân

645. Pes Ebī Ṭālibe ḥaber virdiler
Her ne kim işitdilerse ḥayr [u] şer²¹³

646. Ebī Ṭālib ‘Ātike oldı melīl
Didiler ḳādir durur Rabb u Celīl²¹⁴

647. Çün Ḥadīce eşidüp bu sözleri
Oldı maḥzūn ağlayuban gözleri

[M1 56^b]

648. ‘Āḳile vü kāmile gör ne ider
Mekkeniñ uluların da‘vet ider

649. Ebū Süfyān geldi kibarlar ile
Ebū Ṭālib Ebū Bekr-ile bile

650. Cümlesi hep bir araya geldiler
Dürlü ta‘āmlar yiyüp şād oldılar

651. Ebū Ṭālibe Ḥadīce göndere
Mektüb-ile bu söz(i) i‘lām itdüre

652. Babamı ḡāyetde ser-ḥoş idesiz
Dolu kāse içirüp mest idesiz

²⁰⁹ Didi kim ey: Didi kim ey işitdi M2.

²¹⁰ Muḥammedü'l-Emîn: Muḥammed el-Emîn M2.

²¹¹ Nefiy iderdım: Naḳl iderdüm M2.

²¹² ḥüküm issi idi : ḥükim idi M2.

²¹³ Pes Ebī Ṭālibe: Ebī Ṭālibe M2/ ḥayr şer: ḥaber şer M2.

²¹⁴ ‘Ātike: ‘Ādike M2/ ḳādir durur: ḳādirdür M2.

653. Sözüni tutup aña içirdiler
Ser-hoş idüp kendüden geçirdiler

[M1 57^a]

654. Ol dem anı aluban getürdiler
Hadıcenin evine getürdiler²¹⁵

655. Hadice evinde yatdı ey oğul
Yatdı anda şubha deñlü kaldı ol

656. Ol gice gör kim Hadice ne ider
Babasının etegine reng ider

657. Pes za‘furān çivīd ile [bil] ey yār
Eteginün bir qarış yerin boyar

658. Ol zamānda bir kişi ser-hoş iken
Kızını ahd eylese bī-hoş iken²¹⁶

[M1 57^b][M2 26^b]

659. Reng sürerlerdi anın etegine
Tā ki dönmeye ol ‘ahdinden gine²¹⁷

660. Çün şabāh oldı anı bildi yaqın
Gördi etegindeki rengi hemīn

661. Der Hadiceye eyā cān u cihān
Nedir işbu etegimdeki nişān

662. Dedi Hadice babasına vay seni
Niçün virdiñiz Muhammede beni²¹⁸

663. Bu gice anda olanlar hāş u ‘ām
Beni sizden dilemişler ey hümām

664. Eylemişler ulular sizden niyāz
Siz dağı gösterüp anlara dil-nüvāz²¹⁹

[M1 58^a]

665. Aluban ikrārını biñ cehd-ile
Öyle buyurmışsınız virdim n’ola

666. Bozmamak çün ahdiñiz peymānıñız
Anın-içün renglüdir dāmānıñız

²¹⁵ Hadıcenin evine getürdiler: - M2.

²¹⁶ Ol zamānda bir kişi serhoş iken: - M2.

²¹⁷ dönmeye: dönmese M2.

²¹⁸ Dedi: Dir M2. Vezin kusurludur.

²¹⁹ Vezin kusurludur.

667. Eşidüp bu sözi ol dem kaçıdı
Hayli zamān darıluban şakıdı

668. Didi ben ahd itmedim virmezem
Zirā seni aña lāyık görmezem²²⁰

669. Yokdur anda māl u mülki sīm ü zer
Delidür anlar ki bizden kıız diler

[M1 58^b]

670. Babasına dir ki sultānım benim
Yolına olsun fidā cānım tenim²²¹

671. Ulular öñünde ikrār idesin
Şoñra peşmān olup inkār idesin²²²

[M2 27^a]

672. Diyeler seniñ içün ikrārsız
Kavline durmaz yalancı ‘ārsız

673. Hergiz inanmaya kimse sözine
Nice kişi ta‘n ideler yüziñe

674. Halk içinde ola ‘ırzıñ pāyimāl
Sizlere lāyık degildir işbu hāl

[M1 59^a]

675. Öyle ol kim ben cihāna gelmedim
Yāhūd öldüm şimdiye dek kalmadım²²³

676. Tek seniñ sözün olmasun yalan
Yolına olsun fidā cānım hemān²²⁴

677. Ol Muḥammed kim ulular aşıldur
Dağı İbrahim Ḥalilīñ neslidür

678. Hāşimīdür hem [Benī] Sa‘d ulusı
‘Aceb olmaz elde yoksa nesnesi²²⁵

679. Sīm ü zer destinde yoğ-ise n’ola
Ey(ü)lig-ile ismi añılur hele

²²⁰ virmezem: hem virmezem M2. Vezin kusurludur.

²²¹ sultānım benim: sultānım M2/ tenim: benim M2.

²²² Ulular: Ula M2.

²²³ Öyle: Şöyle M2.

²²⁴ Vezin kusurludur.

²²⁵ Hāşimīdür: Hāşimdür M2.

680. Anda yoksa bizde vardır sîm ü zer
Mâlimuz mülkimüz olunca yeter
- [M1 59^b] 681. **Ger bu ‘âlem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām**
682. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resûl-i Muşţafā**²²⁶
683. Çün Ḥadice bunı eşitdi hemān
Ġāyet-ile göñli şād oldı hemān
684. Nāme yazdı ‘Ātikeye sırr-ıla
Dir babamı rāzı eyledim hele
- [M2 27^b] 685. ‘Ādike nāmei okudı revān
Ebū Ṭālib katına irdi revān
686. Kıldı Ebū Ṭālibe (bu) sözi beyān
Babasınuñ rāzı oldıgın hemān²²⁷
- [M1 60^a] 687. Dir Ebū Ṭālib Muḥammede i yār
Ebū Bekir ḥazretine yûri var
688. Şöyle kim bizden selām eyle aña
Bir ağır bahalu bez vîrsün saña
689. Şoñra aña bez bahāsın vîrevüz
Ḥadice içün nişān gönderevüz²²⁸
690. Hem daḥı kendüsi ḥāzır olalar
Da‘vet olundıgı demde geleler
691. Pes Muḥammed eşidüp oldı revān
Geldi Ebū Bekre ol demde hemān
- [M1 60^b] 692. Ol daḥı dükkānda oturmuş idi
Bu ḥuşūşa muntazır olmuş idi
693. Karşıdan Muḥammedi görür gelür
Bî-nihāye sevinüben şād olur

²²⁶ diler-iseñ: dilerseñ M2.

²²⁷ rāzı oldıgın: rāzı oldıgını M2.

²²⁸ gönderevüz: görevüz M2.

694. Şıçrayup indi dükkânından hemân
Didi kim hoş geldiñiz ey nev-civân²²⁹

695. Didi kim ey yar hâliñiz nedir
Hem murâdıñız ve falıñuz nedir²³⁰

696. Didi kim ‘am[m]im size selâm kıılır
Dileyüp sizden [de] bir hâcet kıılır

697. Viresi[ñi]z bize bir kıymetli bez
Hâdıceye anı nişân idevüz²³¹

[M1 61^a]

698. Didi lutf eyleñ gel oturuñ hele
İdelim ol nesne(i) kim elden gele

[M2 28^a]

699. Pes Muhammed şadra geçüp oturdı
Gör o şiddiki ne işler bitürdi

700. On tabak altun-ıla dağı gümüş
On tabak dağı misk hâzır eylemiş²³²

701. Dağı mercânıñ ağacı ey ağı
Yedi budağı var idi [hem] dağı

702. Her budağı dağı üç arşun idi
Böyle tuhaf şey görülmemiş idi

[M1 61^b]

703. Hâzır etmiş dağı a‘lâ on kumâş
Dağı birkaç dâne hem kıymetlü taş²³³

704. Didi kim ey nûr-ı ‘aynım Muştafâ (iy)
Ey benim cânım cihânım Muştafâ

705. Bunca eşvâb kim görürsüñüz anı
Hâzır itmişdim gele deyü seni²³⁴

706. Cümlesi hep yolına olsun fidâ
Ben varup bu hizmeti kılam edâ

707. Emriñüzle ben kuluñuz varayım
İnşâallâh bu işi bitüreyim

²²⁹ Didi kim hoş geldiñiz ey nev-civân: - M2.

²³⁰ falıñuz: hâliñüz M2. Vezin kusurludur.

²³¹ Hâdıceye: Hâdıce M2.

²³² eylemiş: idmiş M2. Vezin kusurludur.

²³³ Hâzır etmiş: Hâzır imiş M2/ Dağı birkaç: Birkaç M2.

²³⁴ Hâzır itmişdim gele deyü seni: - M2.

708. Dir Muḥammed kim eyā rūḥ-ı revān
Bunca eşvābı viresiñiz hemān²³⁵

[M1 62^a]

709. Yüz kerre yüz biñ aqçalık vardı aḥī
Şoñra bunı kim ödeyiser daḥı²³⁶

710. Dir Ebū Bekir eyā cānım benim
Yolına olsun fidā cānım benim

711. Şatmazım ben bunı saña bil ey yār
Cümlesini saña kıldım ber-güzār

[M2 28^b]

712. Sen qadem başıñ bugün dükkānıma
Kim ḥayāt irdi bu benim tenime²³⁷

713. Ḥamdülillah çünki oldum ber-murād
On kulum olsun bugün benden āzād²³⁸

[M1 62^b]

714. Terk idüben cümle eşvābı mālı
On kul āzād eyledi hem ol velī

715. Āferinler olsun anıñ şıdķına
Ṭon gey(d)irdi hem daḥı on miskīne²³⁹

716. Pes Muḥammed kim görüp qaldı ṭana
Şad hezār hem āferin olsun aña

717. Getürüp eşvābı ḥādimler hemān
Kendi öñünce yüridi şādımān

718. Ḥadice qapusına irişdiler
Gelen eşvābı qapucılar gördiler²⁴⁰

719. Qoşuşuban babasına irdiler
Müjde idüp aña ta‘zīm etdiler²⁴¹

[M1 63^a]

720. Bunlara virdi Ebū Bekir selām
Aldılar cümle selāmın bi’t-tamām

²³⁵ Dir Muḥammed kim: Dir Muḥammed eşvābı M2.

²³⁶ Vezin kusurludur.

²³⁷ bu benim tenime: benim tenime M2.

²³⁸ On: Ol M2.

²³⁹ Ṭon: Don M2.

²⁴⁰ Vezin kusurludur.

²⁴¹ ta‘zīm etdiler: ta‘zīm idiler M2.

721. Ebū Bekri odaya getürdiler
Gelen eşvāb'ıçerü gönderdiler
722. Çün Ḥadice gördi bunca milk ü māl
Didi Muḥammedin olmaḵ ne muḥāl
723. Şek degildir bilürem anı 'ayān
Dir Ebū Bekrin durur bu armağan²⁴²
724. Sevinüben kendi mālını verir
Faḥr-i 'ālem uğrına fidā kıılır²⁴³
725. Aldı eşvābı bular kıldı ḳabūl
[M1 63^b][M2 29^a] Dostları şād olup düşmānı melūl
726. Mekke ulularını da'vet kıılır
Cümlesi ol araya ḥāzır olur
727. Ol dem içre kıldılar 'aḳd-i nikāḥ
Bir araya cem' olup şems-ile māl
728. Çünki birkaç günde itdiñiz düğün
Düşmeniñ bağırına urdıñız düğüm
729. İkisini bir yere getürdiler
Ḥaḳḳı müsteḥaḳḳına yetirdiler²⁴⁴
730. Ḥadice zeyn itmiş-idi bir serāy
Kendi daḥı güyā kim bedr olmuş ay²⁴⁵
- [M1 64^a]
731. Bir yere cem' oldu çün ay u güneş
Şaḳıdı yıldız gibi ḳul ḳaravaş²⁴⁶
732. Ebī Ṭālible 'Ātike şād olup
Sevinüben Ḥaḳḳa şükürler kıılup
733. Derilürler bir araya şādımān
Geçdi bu vech-ile eyyām bir zamān
734. Çünki ḥāsidler bunı ḥoş gördiler
Her biri bir vech-ile ṭa'n etdiler

²⁴² Ebū Bekrin durur: Ebū Bekiriniñdür M2.

²⁴³ verir: virdi M2.

²⁴⁴ yetirdiler: yetirdiñiz M2.

²⁴⁵ zeyn itmiş-idi: ziynetlemişdi M2.

²⁴⁶ Şaḳıdı yıldız gibi ḳul ḳaravaş: - M2.

735. Hādīceniñdir bunca māl ü melāl
Bir gün ola incine bozula hāl²⁴⁷

[M1 64^b]

736. Olacağı bu durur ey bahtiyār
Deye kıandan geldiñ ise anda var²⁴⁸

737. Bunda seniñ māl ü emlākıñ mı var
Yā bana söz deyecek hālīñ mi var²⁴⁹

738. Çünkü düşmenden eşitdi bu sözi
Gāhi gāh maḥzūn olur idi özi²⁵⁰

[M2 29^b]

739. Çün Hādīce eşidüp āgāh olur
Mekke ulularını da‘vet kıılır²⁵¹

740. Tā ki bunlar bir şahrāya cem‘ olur
Ehl-i Mekke ulu kiçi hep gelür²⁵²

741. Kııldılar öyle münādīler nidā (ide)
Pes ta‘ām hāzır idüp ol arada²⁵³

[M1 65^a]

742. Kamu Mekke halkı anda geldiler
Er ü ‘avret bir yere cem‘ oldılar

743. Cümle bunlar yeyüp içdiler ta‘ām
Küllīsi tolandı bunda hāş u ‘ām²⁵⁴

744. Bunlara gāyet konukluk eyledi
Pes ta‘āmdan şöıra dursunlar didi

745. Gör ne kıılır Hādīce ba‘de’t-ta‘ām
Bir harīr döşek getürdi ol hümām

746. Ol döşek büyükligi[ni] bil i yār
Dört yüz arşun-ıdı [anı] bil i yār²⁵⁵

747. Mekke şahrāsına anı yaydılar
Halk u ‘ālem bu ne hāldir didiler

[M1 65^b]

²⁴⁷ Hādīceniñdir bunca māl ü melāl: Hādīce ne deyu bunca māl ü māl M2. Vezin kusurludur.

²⁴⁸ bu durur: budur M2.

²⁴⁹ Yā bana: Bana M2.

²⁵⁰ düşmenden: düşmeniñden M2/ Gāhi gāh: Gāh gāh M2.

²⁵¹ āgāh olur: olur M2.

²⁵² kiçi: genci M2. Vezin kusurludur.

²⁵³ nidā ide: nidā M2.

²⁵⁴ tolandı: toydı M2.

²⁵⁵ arşun-ıdı: arşundı M2.

748. Döşek üzre dökdiler şol kadar māl
Kimse anı şerh idebilmek muḥāl²⁵⁶

749. Er boyunca dört küp incü var idi
Daḥı her dānesi cevherdār idi

750. La‘l ü yāḳūt her biri kıymetlü taş
Bī-ḥisāb u bī-ḳıyās zerrīn ḳumāş

751. Döşek ü yaşdıḳ ve yorḡa[n] bī-şümār
Cümlesi zerrīn idi bil kim iy yār²⁵⁷

[M2 30^a]

752. Mışru Şāmī cevheri ṭonları hep
Dökdiler ol döşek üzre bī-ḥisāb²⁵⁸

[M1 66^a]

753. Şol kadar kim oldu incü sīm ü zer
Ṭurdı iki yanında çün iki er

754. Baḳuban biri birin görmediler
Kimse bunuñ sırrına irmediler

mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün

755. Daḥı beş yüz köle beş yüz ḥalāyık
Ḳoşup ḥızmet iderler aña lā‘iḳ²⁵⁹

756. Daḥı dört biñ deve dürlü hecīnler
Yarar atlar daḥı dürlü ḳatırlar

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

757. Her biriniñ egeri ve kesmesi
Sīm ü zerden olmuş idi cümlesi

[M1 66^b]

758. Didi kim bu deñli māl[ı] kimsede
Görüben işitdiñiz var mıdır kimsede

759. Didiler kim eşidüben görmedi
Kimseniñ bu sırra ‘aḳlı irmedi

760. Didi Mekke ulularına biliñ
Siz benim bu sözüme şāhid oluñ

²⁵⁶ şol kadar māl: şol deñlü māl M2.

²⁵⁷ yorḡa: yoḡa M2.

²⁵⁸ üzre: üzere M2.

²⁵⁹ lā‘iḳ: lāyık M2.

761. Didi bu gördüğüñiz hayl u haşem
Kul halâyık māl[ı] milki muhteşem²⁶⁰

762. Bu kadar deve katır māl u tavar
Hep Muhammedin durur her ne ki var²⁶¹

763. Biliñiz bu işi böyle işledim
Kamusın(ı) Muhammede bağışladım

[M1 67^a]

764. Nice deyesiz ki Muhammed fakir
Ya'nî rızkı mālı yok bedr-i münir

[M2 30^b]

765. Destigir oldu aña Rabb-i Celil
Dostları şad oldu düşmānı melil

766. **Ger bu 'ālem halkı dirse şubh u şām**
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām²⁶²

767. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt ber-Resul-i Muştafā

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

768. Bular hoş hāl-ile dirlik dirildi
Niçe eyyām bu hāl üzre olundu²⁶³

[M1 67^b]

769. Hadice'den hem iki oğlu oldu
Biri Kāsım birisi Tāhir oldu

770. Rukiyye Ümmü Gülsüm Zeyneb ey yār
Ki kızları idi Fātima ile bular²⁶⁴

771. Ki 'Osmān'a virdi ikisin anıñ
(Hem) birisi hem Ebū'l-'Aşa o cānıñ²⁶⁵

772. Resulüñ yaşı tamām irdi kırka
Ki ma'lüm ola dahı iki fırka²⁶⁶

²⁶⁰ māl milki: māl ü milki M2.

²⁶¹ deve: de M2/ Muhammedin durur: Muhammedindür M2.

²⁶² dirse: dir M2.

²⁶³ üzre: üzere M2.

²⁶⁴ Vezin kusurludur.

²⁶⁵ İkinci mısırda yer alan isim "Ebū'l-'Aş" olması gerekirken her iki nüshada da "Ebū'l-'Aşiye" olarak yazılmıştır.

²⁶⁶ ma'lüm: ma'lü M2.

773. Giyerdi gāhī beyāz gāhī aḥmer
Sözi sükker yüzi gül lebi kevşer²⁶⁷

774. ‘Ali’niñ Fāṭıma idi naşibi
Ruqıyye Ümmü Gülsüm ey ḥabībī

[M1 68^a]

775. Mu‘in idi aña Rabb-i Kerīmī
Görenler sever idi biz-żarūrī

776. Kaçan bir yola uğrarsa o server
Koşardı aya dek misk ile ‘anber

777. Be-ğāyet ḥüb idi ḥüsni ve ḥulķı
Musaḥḥar kılmış-idi cümle ḥalkı²⁶⁸

[M2 31^a]

778. Anıñ gölgesi düşmez idi yire
Kamu cismi anıñ nūr-ile hele

779. Saçı düşse oda hem yanmaz idi
Sinek cismine aşlā konmaz idi

[M1 68^b]

780. İderdi dā’imā zıkr-ile tā‘at
Gice ancak uyurdu iki sâ‘at

781. Gehī ğamgîn olurdu gehī ḥandān
Gāh[ī] ğuşşalanırdı gāhī şādān²⁶⁹

782. Gāhī ḥalvet idüp kılarıdı ‘uzlet
Bulurdu rūḥı anıñ Ḥaḳḳa vuşlat²⁷⁰

783. ‘İbādet zıkr ü tā‘at dā’im işi
Gehī aḳardı tırmaz gözi yaşı

784. Çıkarıdı ol Hırā dağına dā’im
Yimezdi iki gün olurdu şā’im

785. Gehī üç günde bir yir(di) etmegi aş
Mübārek bağına hem bağlardı taş²⁷¹

[M1 69^a]

786. Ki ister-idi o dağda murādı
Murādı ne ise Allāhü Hādī

²⁶⁷ gāhī beyāz gāhī aḥmer: gāh beyāz gāh aḥmer M2.

²⁶⁸ kılmış-idi: kılmışdı M2.

²⁶⁹ Gehī ğamgîn olurdu gehī ḥandān: Kimi ğamgîn olurdu kimi ḥandān M2.

²⁷⁰ Gāhī: Gāh M2.

²⁷¹ aş: aş M2/ taş: taş M2.

787. Risālet gelmeden düşle bilürdi
Murādı ne ise ma'lūm olurdu
788. Şu resme Hakkā tālīb olmuş-idi
Mübārek beñzi gülveş şolmuş idi²⁷²
789. Görüp Hamza anıñ hālın bilürdi
Varup 'Ātike'ye bu hālī şordı
790. 'Ātike[ye] didi kim ey qarındaş
Muḥammed yemez olmuş etmek ü aş
791. Niçün döndi anıñ qaddi hilāle
Hemān gül beñzi şolmuşdur revāne
792. Muḥammedden idin didi su'ālī
Size ḥaber virir (her) ne ise hālī
793. Didi kim yā Muḥammed hālīñiz ne
Hilāl olmuşıñuz aḥvālīñiz ne
794. Şu gül beñzin niçün solmuş hemāne
Niçün olmuş gözün yaşı revāne
795. Eger (bir) kimse seni incitdi ise
Deyivir baña anı netdi ise²⁷³
796. Neler kılam aña sen bir göresin
Kulağınca idem her bir pāresin
797. Didi 'ammesine ey yār vefādār
Ki ben olmamışam hiç kimseden zār²⁷⁴
798. Baña kār eyledi 'aşk-ı ilāhī
Ki oldur pādişāhlar pādişāhı
799. Anıñ 'aşk-ile ben döndüm ḥazāne
Anıñ çün yaşım olmuşdur revāne
800. Ki hergiz yokdur elde ihtiyārım
Dükendi qalmadı şabra mecālīm

[M2 31^b]

[M1 69^b]

[M1 70^a]

²⁷² tālīb olmuş-idi: tālīb olmuşdı M2.

²⁷³ netdi: ne itdi M2.

²⁷⁴ yār vefādār: yār-u vefādār M2.

801. Eşitdi bu sözi ol pehlevān çün
Didi kim yārīñ olsun ferd-i bī-çün
- [M1 70^b]
802. Görürlerdi anda çok çok kerāmet
Belürdi çün nübüvvetden ‘alāmet²⁷⁵
803. Hīrā dağına varırdı hem ekşer
Olurdi tağ anıñ-ıla münevver
- [M2 32^a]
804. İderdi tağ üzerinde ‘ibādet
Ki dā’im böyle idinmiş(-i)di ‘ādet
805. Resūlullāh meger günlerde bir gün
Hīrā dağında oturmuş idi çün
806. Buyurdı ol sā‘at Allāhü Hādī
Didi Cebrā’ile kim yā ‘ibādī
807. Yüri irgür habībüme risālet
Dağı Qur’ān(-ı)la kıl aña işāret
- [M1 71^a]
808. Dīne da‘vet idüben hāş u ‘āmı
‘Ayān itsün helāl-ile harāmı
809. Hakkıñ emr-ile Cebrā’ıl endi
Ki ol sā‘at Hīrā tağına kondı²⁷⁶
810. Resūlullāh inerken gördi anı
Be-gāyet havf idü[ben] korğdı cānı
811. Didi ikrā’ didi bilmem kırā‘at
Ben ümmiyem nedir bilmem ‘ibāret
812. Ki İkrā’ sūresini ta‘līm itdi
Ne kim emr itdi anı ma‘lūm itdi²⁷⁷
813. Didi var halkı dīne da‘vet eyle
Ne kim Hakk emri varsa anı söyle²⁷⁸
- [M1 71^b]
814. Okı Qur’ān’ı emri nehyi bildir
Ki ta‘līm eyle halka anı bildir

²⁷⁵ çok çok kerāmet: çok kerāmet M2/ Belürdi çün: Bilürdi M2.

²⁷⁶ Vezin kusurludur.

²⁷⁷ ta‘līm itdi: ta‘līm idi M2/ emr itdi: emr idi M2; ma‘lūm itdi: ma‘lūm idi M2.

²⁷⁸ Didi var: Didi M2.

815. O kim emriñ tatar cennet anıñdır
Şu kim münker işler miñnet anıñdır²⁷⁹

816. Hakiñ emri ile cennet cehennem
Olurlar her birine ehl-i hem-dem²⁸⁰

[M2 32^b]

817. Seniñ yüzüñ şuyına yâ Muhammed
Bulısardır kamu ümmetiñ rahmet²⁸¹

818. Kıpacakdır âhir yevme'l-kıyâmet
Sen idersin kamu halka şefâ'at

[M1 72^a]

819. Nebiler hem veliler halk-ı 'âlem
Şefâ'at umar senden cinn ü âdem

820. Ki ben(im) bî-çâre ki peyk-i Celîlem
Hakiñ Resûlî[yam] Cebrâ'iliyem²⁸²

821. Hemân ol dem Cebrâ'il gâ'ib oldu
Habîbullâh turup evine geldi²⁸³

822. Hadice görüp anı karşı vardı
Be-gâyet şâd Resûlullâhı gördi

823. Nübüvvet nûrı alında belürmüş
Şanasın ay durur kim şu'le virmiş

[M1 72^b]

824. Hadice didi aña yâ Muhammed
Ki beñzer saña virmişler risâlet

825. Didi kim yâ Hadice Hâk Te'âlâ
Risâlet virdi baña Hâk Te'âlâ²⁸⁴

826. Eşidüp niçe kıldı şükr-i yezdân
Ne diyem baña ta'lîm it fûrâvân

827. Şehâdet kelimesin ta'lîm itdi
Ne kim buyurdı ise anı tutdı

828. Müyesser itmiş idi aña ikrâr
Şehâdet idüben eyledi tekrar

²⁷⁹ miñnet: muhabbet M2. Vezin kusurludur.

²⁸⁰ Olurlar: Olur M2.

²⁸¹ yâ Muhammed: Muhammed M2.

²⁸² Cebrâ'iliyem: Cebrâ'ilim M2.

²⁸³ gâ'ib: gâyet M2.

²⁸⁴ Risâlet virdi baña Hâk Te'âlâ: - M2.

[M1 73^a] 829. Muntazır olmuş idim bunca zamān
Bilüben nā‘il oldum şimdi el-ān²⁸⁵

[M2 33^a] 830. Der idim yā İlāhī ben görem mi
Risāletine ‘ömür irgürem mi²⁸⁶

[Gazel]

- [M1 73^b] 1. Didi kim görmüşem elḥamdülillah
Bugüne irmişem elḥamdülillah
2. Muḥammed Muştafā nūr-ı Hudādır
Dinine girmişem elḥamdülillah
3. Kamu tācı vü tahtı mülki mālı
Yolına virmişem elḥamdülillah
4. Cehennemden be-ğāyet ḥavf iderdim
Ḥalāş oldum hele elḥamdülillah
5. Yarın varılacak cennet-i ‘adne
Ki bugün varmışam elḥamdülillah
6. Kamu ümmetleriniñ anasıyam
Ki Fahr-i ‘ālemi bulmuşam elḥamdülillah²⁸⁷
7. Yarın maḥşerde hem evlādlarım
Şefā‘at iderem elḥamdülillah
8. Hudāya ḥamd olsun bī-nihāye
Ki kadre irmişem elḥamdülillah
9. Niçeler zehrin içerler bu dehriñ
Ḥayātın içmişem elḥamdülillah
10. Ki ben tālīb idim çokdan beridü[r]
Ki vāşıl olmuşam elḥamdülillah²⁸⁸

²⁸⁵ zamān: zamā M2/ Bilüben: Bilürem ben M2. Vezin kusurludur.

²⁸⁶ Vezin kusurludur.

²⁸⁷ Vezin kusurludur.

²⁸⁸ çokdan beridü: çokdan biridür M2.

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

841. Ger bu 'ālem halkı dirse şubḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

842. Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā
Vir şalavāt ber-Resül-i Muşţafā²⁸⁹

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

[M2 33^b]

843. Ki bir rāhib var idi adı Var(a)ķa
Ki nāmı dolmuş-idi Şāma şarka

844. Ḥadice didi aña işbu ḥālī
Muḥammedden eşitdigi maķālī

845. Ḥirā tağında neye irdüğini
Ki Cebrā'īli anda gördüğini²⁹⁰

[M1 74^b]

846. Eşidüp Varaķa çün bildi anı
Didi cihānda buldum rūḥ-ı şānī

847. Didi el-ḥamdü li'llah toğmuş ol māḥ
Zirā Tevrāt içinde anı Allāḥ²⁹¹

848. Kamu nimetiñ şıfātıñ söylemişdir
Aña Allāḥ ḥabībimdir dimişdir²⁹²

849. Anıñ ümmeti dolısar cihāna
Aña münkir olanlar oda yana

850. Ki andan soñra eylendi Cibrīl
Belürmedi ki daḥı endirmedi bil²⁹³

851. Ki bir gün Cebrā'īl Allāḥ kelāmın
Getürdi Aḥmede Allāḥ selāmın

[M1 75^a]

852. Didi Rabbiñ selām eyler ey cān
Melāleti gider ol şād u ḥandān²⁹⁴

²⁸⁹ diler-iseñ: dilerseñ M2.

²⁹⁰ tağında: dağında M2/ Cebrā'īli: Cebrā'īl M2.

²⁹¹ toğmuş: doğmuş M2.

²⁹² nimetiñ şıfātıñ: nimetleriñ şıfatlarıñ M2/ ḥabībimdir: ḥabībimiz M2. Vezin kusurludur.

²⁹³ Vezin kusurludur.

²⁹⁴ Vezin kusurludur.

853. Aña Müddeşsir sūresi indi nüzül
İdüben da‘vet ider seni ma‘būd²⁹⁵

854. Olasın sen şimden girü server
Ki sensin kamu inse cinne rehber²⁹⁶

855. Ebū Bekir meger kim ol zamānda
Ticāretde idi vahy indüğinde

[M2 34^a]

856. Ticāret etmek-içün Şāma irdi
Ki anda bir gice düşünde gördi

[M1 75^b]

857. İner ay u güneş konar dizine
Muṭī‘ olur ne kim söyler sözine²⁹⁷

858. Libās geydirdi güneş ile aya
Uyanup ‘aşık oldu meh-likāya

859. Durup ta‘bīr içün ruhbāna vardı
Düşün takrīr idüp şerhini şordı

860. Didi ruhbān aña kanda durursın
Mekānıñ nerede kanda olursın²⁹⁸

861. Didi kim Mekke şehridür mekānım
Ebū Bekir dinilür ād u şānım

[M1 76^a]

862. Didi iki cihānıñ serveriniñ
Dağı āhır zamān peygamberinüñ

863. Olısdur anıñ adı Muḥammed
Ki şarḳa ğarba cümle dola ümmet

864. Kopa Mekke şehri içinde o māh
Gelecek vakti oldu inşāallāh²⁹⁹

865. Cemī‘-i halkın katında uludur
Hakkın katında ğāyet sevgülüdür³⁰⁰

²⁹⁵ Sūrenin ismi “Müddeşsir” olmasına rağmen her iki nüshada da “Müdeşsir” olarak yazılmıştır. Vezin kusurludur.

²⁹⁶ Vezin kusurludur.

²⁹⁷ ay u güneş: anıñ güneş M2.

²⁹⁸ Mekānıñ nerede kanda olursın: - M2.

²⁹⁹ Vezin kusurludur.

³⁰⁰ Vezin kusurludur.

866. Anuñ-içün yaratmış Hâk cihānı
Dağı hūri kuşūrı vü cinānı

867. Yazup Tevrāt içinde anı Allāh
Kamu ‘ālemleriñ raḥmānı Allāh

[M1 76^b]

868. Dimişdir kim Muḥammed ḥāş kulumdur
Ḥabibimdür be-ğāyet sevgülumdür

869. Dağı hem ehl-i İslām içre ol mäh
Veziri olasın sen inşāallāh

[M2 34^b]

870. İki ‘ālemde olasın aña yār
Hemīşe olasın yār-ı vefādār

871. Ebū Bekir eşitdi ve sevindi
Tesellisin buluban girü döndi

872. Dönüp Şāmdan gelüp hem Mekkeye ol
Olurdu bu düşüñ fikrine meşgul

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

873. **Ger bu ‘ālem halkı dirse subḥ u şām**
Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

[M1 77^a]

874. **Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā**
Vir şalavāt ber-Resül-i Muşţafā³⁰¹

[Kaside]

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Çünki irişdi Muḥammede risālet bil i cān
Da‘vet itmeglige meşgöl oldu sultān-ı cihān³⁰²
2. Didi Ebū Bekr(e) Muḥammed muştuluk olsun saña
Baña virmişdir risālet Tañrı ḥakḳ-içün inan
3. Pes Hırā tağında vākı‘ her ne ise şerḥ idüp
Baña gönderdi risālet luṭf idüp ol müste‘ān³⁰³

³⁰¹ diler-iseñ: dilerseñ M2.

³⁰² itmeglige: itmelige itmegile M2.

³⁰³ tağında: dağında M2.

[M2 35^a]

[M1 77^b]

4. Çün Ebū Bek(i)r eşidüp didi aña yā seyyidim
Çünkü peygamber olasın kanı seniñ mu‘cizeñ hemān³⁰⁴

5. Didi düşüni Ebū Bekriñ niçe gördi ise
Hem mu‘abbir anı niçe ta‘bīr etdügin hemān

6. Çünkü Ebū Bek(i)r eşidüp anda gördi mu‘cize
Şıdķ-ıla ĩmān getürüp oldı mü‘min müslimān³⁰⁵

7. Anıñ ardınca ‘Alī ĩmāna geldi şöyle bil
Daķı Zeyd ile Zübeyir ‘Oşmān getürdiler ĩmān³⁰⁶

8. ‘Abdurrāhman Tālha hem Sa‘d bin Vakkāş geldiler
Biri fahķāş şıdķ-ıla ĩmān getürdiler hemān³⁰⁷

9. Her biri mu‘cizātı görüp müslimān oldılar
Daķı hem ĩmāna geldi Ħamza-i şāķib-kırān³⁰⁸

10. Ehl-i ĩmān cümlesi otuz tokuz olmuş idi
Gizli iderler ‘ibādet bir mağarada hemān

[M1 78^a]

[M2 35^b]

11. Vardı Ebū Cehl anıñ-içün ‘Ömeriñ katına (tīz)
Ħazret-i Peyğamber içün gör ne söyler kūtḃ-i ān

12. Dir imiş indirdi Qur‘ān kim baña Cibrīl Emīn
Bana uyun benem ol peygamber-i āķir zamān

13. Siħr-ile döndürdi niçe halkı hem dīninden ol
Ħalkı şayd etmek içün düzmüş durur fitne yalān³⁰⁹

14. Şimdi anıñ dīnine giren kişi var(dur) erba‘īn
Her birin şerḥ eyleyüp didi fūlān ibni fūlān

15. Ben saña yüz deve virem daķı yüz okķa gümüş
Öldürüp cümlesini bir laķza virme hīç emān

[M1 78^b]

16. Bu sözi ‘Ömer eşitdi kaķıyup durdı hemān
Aţına bindi silāķın aluban oldı revān

³⁰⁴ Çün: Çünkü M2. Vezin kusurludur.

³⁰⁵ Çünkü: Çün M2.

³⁰⁶ ardınca: M2. Vezin kusurludur.

³⁰⁷ Vezin kusurludur.

³⁰⁸ Daķı hem ĩmāna geldi Ħamza-i şāķib-kırān: Her biri daķı hem ĩmāna geldi Ħamza şāķib-kırān M2.

³⁰⁹ düzmüş durur fitne yalān: düzmiş katına yalān M2.

[M2 36^a]

17. Gördi ol mağarada namāz kılarlar kamusı
Sûre-i Tâhâ okunur diñledi ol behlevân³¹⁰
18. Didiler kim yâ Muhammed hâzır olmuşdur ‘Ömer
Bu durur kaçdı anıñ kim kese başlar döke kan
19. Kaldırup elin du‘â kıldı Resûlullâh hemîn
Didi yâ Rabbi ‘Ömerle dîni eyle câvidân
20. Ol sâ‘at ditredi ‘Ömeriñ eli vü ayağı
Tâkati kalmadı oldu beñzi gūyâ kim hâzân
21. Didi kim kalmadı şübhem sensin Resûli Hakkıñ
Şıdķ-ıla imân getürüp dîne girdi ol zaman³¹¹

[M1 79^a]

22. Dîne girdigin görüp gâyet sevindi Muştafâ
Dağı aşhâb sevinüp tekbîr iderler şadumân
23. Didi ‘Ömer yâ Muhammed niçe pünhân olasin
Zâhire çık dîne da‘vet eyle bu halkı revân

[M2 36^b]

24. Çıkdı andan soñra dîni âşikâre eyledi
Luţf-ıla da‘vet ider her birini ol ‘âlîşân
25. Dir Ebû Cehl Ömere kim kanı gayret yâ ‘Ömer
Yâ nice uyduñ aña sen kanı bunca adı şân³¹²
26. Dir Ebû Cehle ‘Ömer kim şübhe yokdur aña hiç
Ol Resûldür Fahr-i ‘âlemdür aña yokdur gümân³¹³

[M1 79^b]

27. Anı da görmez misin bir ak bulut dâ‘im anıñ
Nereye giderse olur üzerine sâye bân
28. Her kim ümmet olup aña tutar-ise sünnetin
Bî-gümân anıñ içündür hūrî gılmân-ı cinân³¹⁴
29. Çünki günden güne artdı ümmeti hem şer‘-i dîn
İns ü cinn oldu müşerref hem zemîn ü âsumân
30. Çekmedi küffâra kılıç Mekke’de dökmedi kan
Soñra Medîne’ye vardı eyledi anda mekân

[M2 37^a]

³¹⁰ diñledi: geldi M2.

³¹¹ Vezin kusurludur.

³¹² bunca adı şân: adın şanıñ M2.

³¹³ yokdur: kanı nice M2.

³¹⁴ hūrî: hūr M2.

31. Söylediler Medīne ehli cümle oldu tābi‘īn
Mu‘cizātı cümle hep itmişler idi imtiḥān³¹⁵
32. Didi Cibrīl yā Muḥammed (hem) daḥı īmān ḥil‘atin
Da‘vet idüp kim ki gelmez(se) ḳatlı idüp virme emān
- [M1 80^a]
33. Faḥr-i ‘ālem pādīṣāh oldu vü dört yāri vezīr
Biri Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oṣmān (u) ‘Alī kāmūrān³¹⁶
34. Anda mescidler yapuban ḳıldılar beş vaḳ(i)t namāz
Cebrā‘il geldi buyurdu kim Bilāl ide ezān
35. Cum‘a gün ḥuṭbe oḳurdu bir direge dayanup
Dā‘im öyle ‘ādet idinmiş idi ol mihribān
36. Didi aṣḥāb yā Resūlullāh minber yapalım
Ḥutbei kimi eşidir kimi eşitmez i cān
- [M2 37^b]
37. Şoñra minber yapıdılar kim ḳıḳdı üstüne Resūl
Ḥutbei başladı oḳumaḡa kim ol nev-civān
- [M1 80^b]
38. Gördiler kim mescid içre ḳopdu feryadı anın
Ol direk yarılup itdi nevḥa vü zār u fiḡān
39. İndi minberden Resūl şıḡar elilen anı kim
Sākin oldu ol direk evvelki gibi hem-ḳünān
40. Cümle aṣḥāb gördiler tekbir (ü) ṣalāt getürdiler
Ḥutbei minberde oḳudu yine şīrīn zebān³¹⁷
41. Anı eşidüp niḡe kāfīrler oldu müslimān
Daḥı niḡe mu‘cizātı görüp ban oḒlu ban³¹⁸
- fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün**
916. Ger bu ‘ālem ḥalkı dirse subḥ u şām
Medḥ olunsa ḥaṣre dek olmaz tamām
917. Ger diler-iseñ bula cānıñ şafā
Vir ṣalavāt ber-Resūl-i Muṣṭafā

³¹⁵ Vezin kusurludur.

³¹⁶ yāri: yanı M2.

³¹⁷ şīrīn: مكي M2.

³¹⁸ Vezin kusurludur.

[M1 81^a]

918. Māl nedir ki kişi hağdan şağınur
Çünkü saña yük deminde bulunur

919. Toğmı ekenler biçer rüz-i kıyām
Ekmeyenler şasret-ile yolunur³¹⁹

[M2 38^a]

920. *Kör Halilöğlu* bile cān virdiler
Saña ise virdiđiň çok görünür

³¹⁹ şasret-ile: şasretinle M2.

SONUÇ

Hangi tarihte kaleme alındığı tam olarak bilinmeyen ve eser içerisinde de buna dair herhangi bir bilgi yer almayan K r Haliloğlu'nun mevlidi iki yazma nüsha üzerinden tanıtılmıştır. Nüshaların ikisi de Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emir  Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. Elimizdeki nüshalar müellif nüshası değildir.

Mesnev  nazım şekliyle yazılmış olan eserin içerisinde bir kaside ve iki gazel yer almaktadır. Eser 920 beyittir. Farklı aruz kalıplarının kullanıldığı eserde esas vezin “mef  l n/ mef  l n/ fe  l n”d r. Metinde bir hayli aruz kusuru bulunmaktadır. Bunlar metnin muhtevasını bozmayacak şekilde tamir edilmeye çalışılmış ve yapılan m d haleler gösterilmiştir.

Eser Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerini taşımaktadır. Sade ve anlaşılır bir Türkçe kullanılmıştır. Eserin iml sında m stensih ten kaynaklanmış olabileceğini düşündüğümüz bazı hatalar tespit edilerek düzeltilmiştir. Metin içerisinde bölüm başlıklandırması bulunmamaktadır. Eserde yer alan tekrar beyitleri

*“Ger bu ‘ lem halkı dirse şub  u ş m
Med  olunsa şaşre dek olmaz tam m*

*Ger diler ise  bula c n   şaf 
Vir şalav t ber-Res l-i Muştaf ”*

şeklinde olup, M1 nüshasında on    defa diğer nüshada ise on iki defa geçmektedir.

Haliloğlu eserinin sebep-i te'lif kısmında,

*“Dilerem ki dilime kuvvet ola
Ben řaķ r   derdine derm n ola*

*Muştaf     h b cem lin söyleyem
Had ce hik yetin şer  eyleyem*

Pes niçe şāhib-kemāller söylemiş

Muṣṭafānıñ mevlidin şerh eylemiş

Ben daḥı bir dāsītān-ı Muṣṭafā

Söyleyem ben diñleyen bula şafā

Kim ki söyler mevlid-i Faḥr-i Resūl

Añılur meclisde du ‘ā-y-ıla ol

Haşre deñlü nāmı anıñ yād olur

Dā’imā rūḥı [d]u ‘ā-y-ıla şād olur

Daḥı medḥin okuyan olur müşāb

Okuyan u diñleyen bulur şevāb”

ifadelerine yer vermesine rağmen veladet konusuna hiç girmeden Hz. Peygamber’in anne karnındayken babasının, yedi yaşındayken de annesinin vefat etmesinden bahsetmiştir. Ayrıca eserde mevlid türündeki eserlerde işlenen Hz. Muhammed’in sūtanneye verilışı, mir’ac, hatta bazı mevlid metinlerinde yer alan gazalar ve vefatı gibi konular da bulunmamaktadır. Mevlidlerin sonunda karşılaştığımız *Geyik, Güvercin, Deve, Yahudi’nin Müslüman Oluşu* vb. hikayelerden herhangi biri de Haliloğlu’nun eserinde bulunmamaktadır.

Şair, eserinde Mescid-i Nebevi’de Hz. Peygamber’in yaptığı konuşmalar uzakta kalan sahâbîler tarafından daha rahat bir şekilde duyulsun diye minber yapılmasının ardından kendisine yaslanmayı bıraktığı için ağlayıp inleyen kütük mucizesine (909-915. beyitler) değinmiştir.

Eserde zaman zaman duygusal anlatımın yoğunlaştığı kısımlar bulunmaktadır. Bu kısımlara Hz. Âmine’nin vefat etmeden önce evladı ile konuşması, Abdülmuttalib’in vefatından önce oğullarını çağırıp torununu hangisine emanet edeceğine dair olan konuşması ile Hz. Hatice

ve Rahip Buhayra'nın Hz. Peygamber'i bekleyişlerini ve ona dair duygularını içeren kısımlar örnek olarak verilebilir.

Eserde sanat yapma kaygısının ön planda olmadığı açık bir şekilde görülse de manzum bir eser olmasından dolayı edebî sanatlara yer verilmiştir. Müellif eserinde iktibas, telmîh, nidâ, teşbîh vb. sanatları kullanmıştır.

Eserin son kısmında şairin mahlasının yer aldığı bir beyit yer almakla birlikte eserin beyit sayısını, yazıldığı tarihi veya şairin eserine verdiği adı vb. bilgileri içeren beyitlere sebep-i te'lif olarak düşüneceğimiz bölümde de hâtime kısmında da rastlanılmamıştır.

Çalışmamızın temelini teşkil eden Kör Haliloğlu'nun eserinin başlangıcında ve son kısımlarında Hz. Peygamber'in hayatına dair gelişmeler kısaca anlatılırken Hz. Hatice ile olan evliliğinden ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir. Şair, evliliğin gerçekleşme sürecini mensubu olduğu kültürün örf ve adetlerine göre ele almıştır.

Veladet bölümünün bulunmamasına rağmen sebep-i te'lif olarak düşünebileceğimiz kısımdaki ifadeler ile mevlidlerin ortak şekil özelliklerinden biri olan mütekerrir beyitlerin ve az da olsa *Vesiletü'n-necat*'a benzer beyitlerin eserde yer alması ayrıca elimizde müellif nüshasının olmaması incelediğimiz nüshaların eksik bir mevlid olabileceği düşüncesini aklımıza getirmektedir.

Mevlid türünde esas unsur Hz. Peygamber'in doğumu etrafında gelişen hadiseler olmasına rağmen eserde bu kısmın bulunmaması ve ayrıntılı bir şekilde Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile olan evliliğinin anlatılmasından hareketle kaynaklarda mevlid olarak geçen eserin-veladet kısmının bulunduğu yeni bir nüshasının tespitinin olmaması halinde- izdivâc-ı Nebî konulu bir mesnevi olduğunu da söyleyebiliriz.

Kaynaklarda belirtilen nüshanın dışında bilinmeyen bir nüshanın da tarafımızdan tespit edilmiş olması ile hakkında eksik ve hatalı bilgiler verilen bu eserin yeni harflere aktarılmasının genelde Türk edebiyatı metinleri tarihine, özelde mevlid literatürüne mütevâzı bir katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Bulut, Büşra, *Âşık Paşa'nın Mevlidi İnceleme-Metin* (yüksek lisans tezi, 2017), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deniz, Rasim, *Haliloğlu Ali'nin Yusuf ve Zeliha Kıssası* (doktora tezi, 1998), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 2016.

Hatipoğlu, Haydar, *Sünen-i İbni Mâce Tercemesi ve Şerhi*, I-X, İstanbul: Kahraman Yayınları, 1983.

İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, I-II, Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi, 1932.

Kartal, Ahmet, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2013.

Kaya, Abdurrahman, *Cismî'nin Mevlid'i: İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Tıpkıbasım* (doktora tezi, 2013), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köksal, M. Fatih, *Mevlid-nâme*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011.

Levend, Ağâh Sırrı, “Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri”, *TDAY Belleten*, XX/312 (1972), s. 56-58.

Mollamehmetoğlu, Osman Zeki, *Sünen-i Tirmizî ve Tercemesi*, I-VI, İstanbul: Yunus Emre Yayınevi, 1972.

Öztelli, Cahit, “Halil Oğlu”, *Türk Dili Dergisi*, V/55 (1956), s. 439-440.

Parlıyan, Abdullah, *Muvatta' Tercemesi*, XXXIII, Konya: Konya Kitapçılık, 2008.

Sakaoğlu, Saim, “Berberoğlu, Haliloğlu, Mahmutoğlu”, *Türk Dili Dergisi*, II/500 (1993), s. 318-319.

Saraç, M. A. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, İstanbul: Gökkuşbu Yayınları, 2015.

Sofuoğlu, Mehmed, *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*, I-XVI, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1989.

_____, *Sahîh-i Müslim ve Tercemesi*, I-VIII, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1970.

Süleyman Çelebi, *Mevlid: Vesîletü'n-necât* (haz. Necla Pekolcay), İstanbul: Dergah Yayınları, 2016.

Ünver, İsmail, “Mesnevî”, *Türk Dili Dergisi*, LII/415-417 (1986), s. 438-457.

Yararlanılan Elektronik Kaynaklar:

Diyânet İşleri Başkanlığı “Kur’ân Yolu Meâli ve Tefsîri”. Erişim: 20 Eylül 2020.

<https://kuran.diyaret.gov.tr/Tefsir>

“Kubbealtı Sözlüğü”. Erişim: Ağustos 2019-Aralık 2020.

<http://lugatim.com/>

“Türk Dil Kurumu”. Erişim: Ağustos 2019-Aralık 2020.

<http://www.tdk.gov.tr/>

EK: Yazma Eserlerden Örnek Varaklar

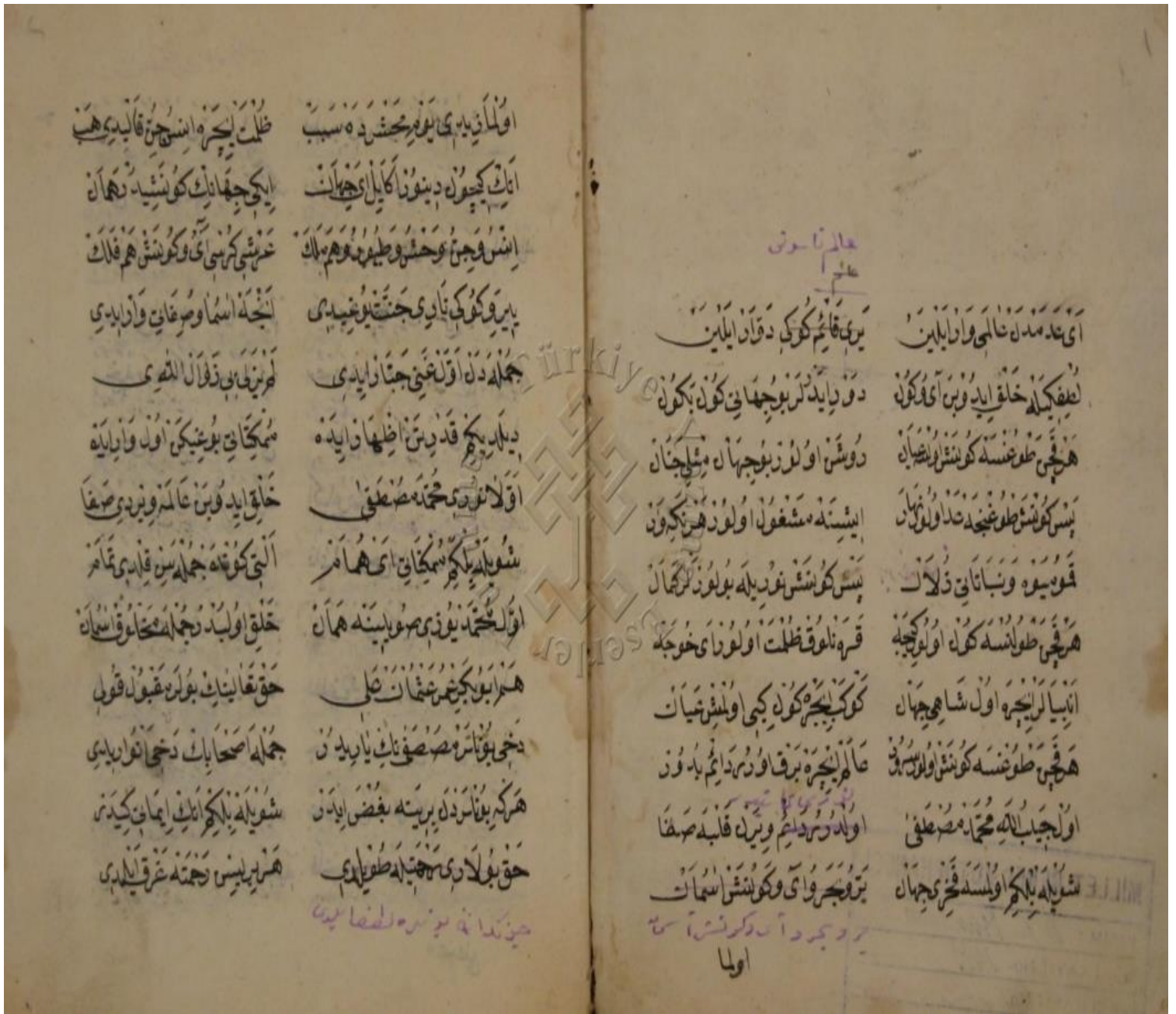
Millet Kütüphanesi AE Manzum 1370 sayfa 2b-3a

اول دیرک یار یلوب ایدی توحه و زاری غنان
 ایدی منبرده نرسول صغار ایلن انی کیم
 ساکن اولدی اول دیرک اولکی کجه هجنان
 جمله اصحاب کوردیلر کبر و صلوة کوردیلر
 خطبه منبرده اوقدی یته شیرین زبان
 انی اسیدوب پنجه کافرلر اولدی سلطان
 دخی پنجه مغیراتی کوردوب یان اوغلونان
 کبر و عالم خلقی دیرسه جبر شام
 مدح اولسنه خسته دک اولر تمام
 کردیلر یسان بولک جانک صفا
 ویر صلوات بر دسوله مصطفی

مال

مال ندرکه کیتی حقدن صاف نور
 چونکه سکا بولک دمینه بولنور
 نخی اکملر بجر روزی قیام
 اکملر حسرتیله بولنور
 کور خلیل اوغلونک جان ویردیلم
 سکا ایسه ویردکن چود کورنور

تمت الکتاب بعون الله
 الملك الوهاب

Millet Kütüphanesi AE Manzum 1410 sayfa 1b-2a

كوز خلیل اوغلویله جان ویردیلر
سکا ایسه ویردک چوق کوزینوز

نعت ۱۳

خطبه یاشلادی اوقوماعه کیم اول نوجوان
کوردیلر کیم مسجدا ایچره قیلودی قریادی
اول دیرک یاربایوب ائدی نوحه وزاری فعال
ائدی دندردان رسول صفادی الیلر ائی کیم
ساکین اولدی اودیرک اولکی کیم همجان
جماله اصحاب کوردیلر تکبیر و صلوٰه کفوز دین
خطبه منبده اوقیدیم یئر بکر زبان
انی اشدوب نیچه کافیرلر اولدی مسلمان
دخی نیچه معجزات کوردی بان اوغلوبان
مال ندرک کیشی حقللک صاقفوز
جونکه سکا یوک دمنه یولشوز
نقخمی اکتلیجی رونی قیام
اکمینان حسرتیلر یولشوز
کورد